Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראָשען

היינט 8 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 155 | Łódź, Poniedziałek, 6 lipca 1931 r. | נ״ינטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג כא תמוז תרצ״א | № 155

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

ערמאָרדעט א יוד אין באלוט

א באנדיט ערמאָרדעט אויף אנ'אכזריות'דיגען אופן א יודישען געוועלבער. פערוואונדעט שווער זיין פרוי און נאך א שכן

שוידערליכע פאסירונג אויף זגערזשער 92

דער שרעקליכער מאָרד

נעכטען אין מיטען העלען טאָג אין סאַמע האַרץ פון דער יודישער געגענד אין באַלוט אויף זגערזשער 92 איז געשעהען אַ שרעקליכע רציחה, אויף אַ בעסטיאַלישען אופן איז געשטאָכען געוואָרען מיט אַ מעסער דער 32־יעהריגער אַליה אהרן בראַף, זיין 30־יעהריגע פרוי מרים איז דורך דעמזעלבען מערדער שווער פערוואונדעט געוואָרען, ס'איז אויך פערוואונדעט געוואָרען דער 46־יעהריגער שלמה רייגראָדסקי, וועלכער האָט אין דעמזעלבען רוצח בעקומען עטליכע מעסער־שטעך.

אונזער מיטאַרבייטער, וועלכער איז גלייך נאָך דעם געשעהעניש אַוועק אויפ'ן אָרט פונ'ם מאָרד דערוויסט זיך פאָלגענדע פרטים:

אליה אהרן בראַף

אַ לאַנג־געקליידעטער יוד האָט אַ קאָלאָניאַל־געוועלבעל אין פּראַנט אויף זגערזשער 92. נעכטען צוליב זונטאָג איז דאָס געוועלב געווען געשלאָסען. אין טויער זענען געשטאַנען אליה אהרן בראַף מיט זיין פרוי, אַרום האַלב צוועלף פאַרמיטאָג איז אָנגעקומען פון גאַס דער איינוואוינער פון דאָרטיגען הויז קאַראַל ביעגאַנסקי.

אַריינגעהענדיג אין דעם הויז האָט ביעגאנסקי אָנגעהויבען צו פערשטעפען די פרוי בראַף, וועלכע האָט זיך פערשטעהט זיך, געוועהרט געגען דעם פערשוין. באַלד האָט ביעגאנסקי

אַרויסגעכאַפּט פון בוזים־טאַש א מעסער

און דערמיט דערלאַנגט עטליכע מעסער־שטעך אין דער האַנד און פלייצעס.

אליהו אהרן בראַף האָט זיך אָנגענומען פאַר דער פרוי און דער רוצח האָט איהם צוגעדריקט צו דער וואַנד און מיט דעם מעסער, וואָס ער האָט ביי זיך געהאַט האָט ער

דעם אומגליקליכען יוד געשאָכטען

ער האָט דאָס געטון אויף אַזאַ אופן, אַז ער האָט צובראָכען אין דעם יוד אַ מעסער. דאָס אַלץ איז געשעהן אַזוי שנעל, אַז קיינער פון די שכנים, וועלכע בעוואוינען אַזוי געדיכט דאָס הויז, האָט נישט געהערט און נישט געוואוסט, וואָס אין הויז קומט פאָר. אין דעם אומגליק איז פון דער גאַס אָנגעקומען אַ צווייטער שכן פון דעמזעלבען הויז

שלמה רייגראַדסקי

וועלכער וואוינט אויפ'ן צווייטען שטאָק אין דער אָפיציגע, כדי צו געהן צו זיך אין דער וואוינונג. דערזעהענדיג, ווי דער מערדער פייניגט זיינע קרבנות איז דער יוד צוגעלאָפען צו איהם, וועלענדיג איהם אַרויסכאַפּען דאָס מעסער.

דער אכזר האָט אבער ווייטער געטון זיין ארבייט

און מיט אַ צווייט מעסער, וואָס ער האָט אַרויסגענומען פון טאַש האָט ער דערלאַנגט רייגראַדסקין אין קאָפּ, אָרעם און האַנד. ערשט איצט האָט די שווער פערוואונדעטע פרוי בראַף און דער פערוואונדעטער רייגראַדסקי אויפגעהויבען אַ טומעל און פון אַלע זייטען האָבען זיך אָנגעהויבען צוזאַמענצולויפען מענשען.

דער מערדער איז דערווייל רוהיג אוועק צו זיך אין וואוינונג

אַראָפּגענומען די מאַרינאַרקע און זיך, אַזויקגעשטעלט וואַשען די הענד פון בלוט.

די שכנים האָבען דערווייל אַלאַרמירט די פאָראַמאַוויטע און דעם פאָליציאַנט, וועלכער געפינט זיך אויפ'ן באַלוטער מאַרק. בעת דער פאָליציאַנט איז געקומען אויפ'ן אָרט פון מאָרד און געוואָלט אַריינגעהען אין שטוב פון מערדער, כדי איהם צו אַרעסטירען, האָט דער אַכזר איהם בעגעגענט

מיט א האַק אין האַנד

געוואָלט זיך אויף איהם וואַרפען. דער פּאָליציאַנט

האָט אָבער בעוויזען אַרויסצוכאַפּען זיין רעוואָלווער און צו ענטוואָפענען דעם מערדער.

דערווייל איז צו ד י פערוואונדעטע אָנגעקומען די פאַגאָטאָוויע, דאָס שמאָלע טויער אויף זגערזשער 92 איז געווען פערוואַנדעלט אין אַ בלוט־באָד.

בראַף איז פשוט געשוואומען אין זיין אייגען בלוט

און אויך ביידע פערוואונדעטע זענען אָפּגעגאַנגען אין בלוט. דער דאָקטאָר פון פאַגאָטאָוויע האָט גענומען ראַטעווען די קרבנות פון דעם שרעקליכען מאָרד. ליידער האָט זיך שוין בראַף'ן נישט איינגעגעבען אָפּצוראַטעווען און ער איז געשטאָרבען אין שווערע יסורים. ביידע איבעריגע פערוואונדעטע איז ערטיילט געוואָרען הילף און ס'איז זיי פערבאַנדאַזשירט געוואָרען די וואונדען.

אויפ'ן אָרט פון מאָרד איז אָנגעקומען די אויספאָרשונגס־מאַכט. דער מערדער איז געשמידט געוואָרען אין קייטען און אונטער אַ שטרענגער וואַך אָפּגעפיהרט געוואָרען אין אויספאָרשונגס־אַמט.

ביי דער ערשטער אויספארשונג

האָט דער מערדער ערקלערט, אַז ער איז אַריינגעגאַנגען צו בראַף'ן אין געוועלב עפּעס קויפען אויף קרעדיט. בראַף האָט איהם נישט געוואָלט געבען. ערשטענס, ווייל ס'איז זונטאָג, און צווייטענס, צוליב דעם, וואָס ער איז שולדיג געווען אַביסעל געלד, און בראַף האָט איהם נישט געוואָלט מ ה ר קרעדיטירען. דאָס האָט איהם אַזוי אויפגערעגט, אַז ער האָט זיך אָנגעהויבען צו בענוצען מיט'ן מעסער אויף ליבקס און רעכטס. נאָך דעם ערשטען פערהער איז דער מערדער אָפּגעפיהרט געוואָרען אין טורמע אויף קאָפּערניקאַ.

אליהו אהרן בראַף איז געווען אַ חסיד'ישער יוד און זעהר אָרענטליכער מענש. דער גאַנצער הויף שכנים גיט וועגען איהם די בעסטע מיינונג. ער האָט

איבערגעלאזען א פרוי מיט 5 קינדער

דאָס עלטסטע פון זיי איז 9 יאָהר אַלט. דאָס יונגסטע אַנדערטהאַלבען יאָהר. זיין פערוואונדעטע פרוי איז איצט מעוברת מיט דעם זעקסטען קינד.

דער פערוואונדעטער טרעגער

שלמה רייגראַדסקי קען זיך נישט בעהערשען פון אויפרעגונג און פון געבליבענעם פחד. ער דערצעהלט פאָלגענדעס:

— צוליב זונטאָג בין איך היינט נישט געגאַנגען אין גאַס אַרבייטען. איך האָב אַביסעל שפּאַצירט אין גאַס. האַלב צוועלף האָב איך געוואָלט אַהיימגעהען צו מיר אין שטוב. אַריינקומענדיג אין טויער פון דעם הויז, וואו איך וואוין האָב איך געזעהען אונזער שכן קאַראַל ביעגאַנסקי מיט אַ מעסער אין האַנד, פּאָכעט אויף רעכטס און לינקס און גיט איין קלאַפּ נאָכ'ן צווייטען בראַף'ן און זיין פרוי. איך בין צוגעלאָפען און געוואָלט ענטוואָפענען דעם מערדער, ער האָט דעמאָלט אָפּגעלאָזען זיינע קרבנות, אַרויסגעכאַפּט אַ צווייט מעסער פון בוזעם און מיר דערלאַנגט 3 קלעפּ אין קאָפּ און לינקער האַנד. איך האָב געמאַכט אַ געוואַלד און ערשט דעמאָלט זענען אָנגעקומען מענשען און דער מערדער איז זיך רוהיג אַוועקגעגאַנגען. יוען ס'וואָלטען אין דעם אומגעגליק נישט אָנגעקומען מעהר מענשען, וואָלט דער אכזר אונז ביידע, מיך און די פרוי בראַף אויך דערהרג'עט.

די גאַנצע געשיכטע איז אַזוי אומגליקליך געשעהן, אַז שטענדיג געפינען זיך פאַר'ן טויער פיל מענשען. בעזונדערס די מעהל־טרעגער, וועלכע האָבען דאָרט אַרבייט

דאָסמאָל איז קיינער נישט געווען

נישט אין טויער און נישט פאַר'ן טויער.

דער מערדער קאַראַל ביעגאַנסקי וואוינט אין דעם דערמאָהנטען הויז זייט 10 יאָהר. ער איז בעקאַנט אַלס אַנ'אַוואַנטורניק און שיכור. גאַנץ אָפט האָט ער געמאַכט געוואַלדיגע סקאַנדאַלען מיט זיין ווייב און זי שרעקליך געשלאָגען.

דער מערדער ביעגאנסקי

איז אַלט 30 יאָהר, און האָט אַ פרוי מיט 3 קינדער. אַליין איז ער אַ בוי־טישלער און פערדינט זעהר גוט. ער פער'שיכור'ט אָבער דאָס גאַנצע געלד. מיט 2 וואָכען צוריק האָט דערזעלבער ביעגאַנסקי געוואָלט דערשטעכען אַ געוויסען נח רומאַנקעוויטש פון זגערזשער 90. ס'איז נישט אויפגעקלערט געוואָרען דער ענין. ווי אַזוי ס'קומען צו דעם מערדער קאַראַל ביעגאַנסקי 2 שפרונג־פעדער־מעסערס און צו וואָס ער האָט זיי זיך צוגעגרייט. ווי איין ווערסיע ... צעהלט האָט ביעגאַנסקי צוגעגרייט די מעסערס כדי

צו דערהרגענען זיין ווייב

וועלכע ער האָט שטאַרק פיינד געהאַט, און וועלכע ער האָט געוואָלט פטור ווערען. ס'שטעלט זיך אָבער אַרויס, אַז די געשיכטע איז גאַנץ אַנדערש, ס'זעהט אויס, אַז קאַראַל ביעגאַנסקי האָט זיך צוגעגרייט צו עפּעס אַ גנבה, אָדער אַ רויב־אָנפאַל. דערויף ווייזט אָן דאָס, וואָס בעת מ'האָט ביעגאַנסקי געפיהרט אין קאָמיסאַריאַט האָט ער עפּעס אַ געגענשטאַנד אַרויסגעוואָרפען אויפ'ן דאַך פון באָוואַק־גאַס נומער 13. דער געגענשטאַנד איז געווען אַ

קופאָן № 3

2-טע סעריע

פון גרויסען

פרעמיען-קאנקורס

— פון —

„נייעם פאלקסבלאט"

כדי זיך צו בעטייליגען אין פרעמיען־קאָנקורס איז גענוג צוצושטעלען בלויז 30 קופּאָנען.

א גנבהשער וויטריך

די פרוי פון מערדער ביעגאַנסקי — לעאָקאַדיאַ דערצעהלט וועגען דער שרעקליכער געשיכטע פאָלגענדעס: אַרום 11 אַ זייגער האָט איהר מאַן אָנגעהויבען מיט איהר זיך צו קריגען און דאַן איז ער זי בעפאַלען און געוואָלט, ווי געוועהנליך, שלאָגען. זי איז אַרויסגעלאָפען פון שטוב און געוואָלט אַרויסלויפען אויפ'ן גאַס. איהר מאַן איז איהר נאָכגעלאָפען. גראָד איז אין טויער געשטאַנען די פרוי בראַף, אויף וועלכער ביעגאַנסקי איז לויפענדיג אַרויפגעפאַלען. די פרוי בראַף האָט איהם אָנגעשריגען און דאַן איז ביעגאַנסקי זי בעפאַלען מיט דעם מעסער, וואָס ער האָט אַרויסגעצויגען פון בוזים און איהר געגעבען איין שטאָך. נאָכ'ן צווייטען, אויף איהר געשריי איז אָנגעלאָפען אַהרן אליהו בראַף, אויף וועלכער די ווילדע חיה איז אָנגעפאַלען און איהם דערהרג'עט. דאַן האָט ער נאָך געשטאָכען דעם שכן שלמה רייגראַדסקי.

דער שרעקליכער מאָרד איבער אַנ'אומשולדיגען, אָרימען און ערליכען יודען אויף באַלוט האָט געמאַכט אַנ'אומגעהויערען רושם אין דער גאַנצער געגענד.

בראַף'ס טויטען קערפּער האָט חסד־של־אמת אָפּגעפיהרט אין פּראָזעקטאָריום.

גרויסער סקאנדאל און בלוטיג געשלעג ביי דער שוהל אין טאמאשאוו

ט אָ מ א ש אָ ו, 5 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט 8 א זייגער אין אָוועגד האָט די היגע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע איינגעאָרדענט אין דער היגער שטעטישע־ שוהל א הזכרה נאָך ד״ר הערצל צו זיין 27־טען יאָהרצייט.

צו דער דאָזיגער הזכרה האָבען מאַרשירט די היגע רעוויזיאָניסטען און דער „ברית טרומפּעלדאָר".

נאָהענט פאַר דער שוהל זענען די מאַרשירענדע בעפאַלען געוואָרען דורך א גרויסע גרופּע עקסט־לינקע. און ס'איז אויסגעבראָכען א מוראָ'דיגע געשלעג אויף מעסערס און אויף שטעקענס.

עטליכע פערזאָן זענען שווער און לייכט פערוואונדעט געוואָרען.

איינער פון זיי, דער 17־יעהריגער איטשע פישהאָף (פון קושיזשאָווא 6) גוסס'ט פון די וואונדען. פּאָליציי איז אָנגעקומען שפּעטער און ליקווידירט דאָס בלוטיגע געשלעג.

די גאַנצע שטאָט איז אונטער'ן שווערען רושם פון דעם בלוטיגען צוזאַמענשטויס.

טראגעדיע פון א פאר־פאלק

אנ'איינפערציגער ארבייטער דערשיסט זיין ווייב און זיך גופא

(א) אין טאָמאַשאָוו איז עס געשעהן:

דער 36־יעהריגער מיכאַל פּשיביל האָט געהאַט אַ ווייב (מיט 10 יאָהר יונגער פאַר איהם), און אַנ'איין־יאָהריג קינד.

מיכאַל האָט חושד געווען מיכאַלינאַ'ן אַז בעת ער איז טרוד במלאכה בעת ער אַרבייט אויף דער פאַבריק, הייסט עס, האָט זיין ווייב צו טון מיט זייבע „פשיאַטשעלעס"...

אויפ'ן באָדען פון דער דאָזיגער איפערזוכט פעלגען צווישען זיי אָפט אויסברעכען קריגערייען און אַפילו געשלעגען, ביז נעכטען — האָט ער געקויפט פאַר דעם וואָכען־לוין אַ רעוואָלווער און דערשאָסען די פרוי און זיך גופא.

זי איז געבליבען טויט אויפ'ן אָרט. ער — גוסס'ט. דאָס קינד האָבען צוגענומען די שכנים.

רעוויזיאָניסטן ווערן פערלאָזן דעם קאָנגרעס

זיי פערלאַנגען אָפּצוּוואַרפען מאַקדאָנאַלדס בריף

די פּאָליטישע קאָמיסיע לעגט פאָר צו ראַטיפיצירען דעם בריף

באַזעל, 5 (יט"א טעלעגראַפיש).

די רעוויזיאָניסטען האָבען דערפיהרט די דע־באַטען צו אַזאַ צושטאַנד, אַז ס'דראָהט א שפּאַלטונג פון קאָנגרעס. זיי פאָדערן, אַז ס'זאָלען אָנגענו־מען ווערען זייערע צוויי פאָרשלאַגען וועגען אָפּ־וואַרפען מאַקדאָנאַלדס בריף און וועגען דער יודי־שער מעהרהייט אין ארץ־ישראל. אויב די פאָר־שלאַגען וועלען נישט אָנגענומען ווערען, וועלען זיי פערלאָזען דעם קאָנגרעס. זיי וועלען ווייטער צאָהלען דעם שקל אָבער זיך נעהמען פרייע הענד און פיהרען די ציוניסטישע פּאָליטיק.

אין אַזאַ מיינונג איז זשאַבאָטינסקי מיט אַ גרויסע גרופּע אָנהענגער געגען דעם איז ראָבערט שטריקער און מאיר גראָסמאַן. אַ גאַנצען טאָג זע־נען היינט געפיהרט געוואָר[illegible] איינטערהאַנדלונגען וועגען פעראייניהייטליכען די שטעלונג צווישען די רעוויזיאָניסטען אַליין.

פּראָפ. ווייצמאַן ערקלערט נאָכאַמאָל,

אַז ער וועט נישט איבערנעהמען די לייטונג

קאָנגרעס דאַרף אָננעהמען מאַקדאָנאַלד'ס בריף

באַזעל, 5 (יט"א טעלעגראַפיש).

אין אַ געשפּרעך מיט אַ פאָרשטעהער פון דער יודישער טעלעגראַפען־אַגענטור האָט פּראָפ. ווייצ־מאַן כאַראַקטעריזירט די אָפּאָזיציע און זיך אַרויס־געזאָגט וועגען די לויפענדע פּראָבלעמען.

פּראָפ. ווייצמאַן האָט ווידעראַמאָל ערקלערט, אַז ער וועט נישט איבערנעהמען די לייטונג. אַ מאַן פון גרויסע פעהיגקייטען. ער האָט די דרייסט — זשאַבאָטינסקי — האָט ער געזאָגט — איז קייט צו רעדען אָפען. זעהר פיל אונטערשטיצען איהם אין הארצען. ס'וואָלט געווען אַ משוגעת פון מיין זייט איבערצונעהמען די לייטונג, וואָס איז פערבינדען מיט אַ גרויסע אָפּאָזיציע.

מיין טיפע איבערצייגונג איז, אַז מאַקדאָנאַלדס בריף דאַרף ראַטיפיצירט ווערען דורכ'ן קאָנגרעס. אַנדערש וועט די נייע עקזעקוטיוו נישט האָבען מיט וואָס צו קומען קיין לאָנדאָן.

ווייטער האָט זיך פּראָפ. ווייצמאַן אַרויסגע־זאָגט פאַר אַן אוּנבעדינגטע פערשטענדיגונג מיט די אַראַבער אויפ'ן פּרינציפּ פון פּאַריטעט. ער אַליין האָט נישט קיין שום פערשטענדניש פאַר אַ יודישער מעהרהייט. אַ מעהרהייט גיט נישט קיין גאַראַנטיר־טע זיכערקייט. די וועלט פערשטעהט אַזאַ פּאָסטו־לאַט אַלס אַ מיטעל אַרויסצושטויסען די אַראַבער.

די וויכטיגסטע אויפגאַבען — האָט פּראָפעסאָר ווייצמאַן אויסגעפיהרט — זענען, דאָס אויסגעפינען אַ פערשטענדיגונג מיט די אַראַבער און צו פער־פעסטיגען די יודישע אַגענץ אין אַמעריקא.

א קאָנפערענץ פון מלוכות וועגען הובער-פּלאַן

וועט פאָרקומען אין פּאַריז

פּאַריז, 5 (ספּ. טעל.) דער אמעריקאנער פינאַנץ־מיניסטער מעלאָן האָט אָפּגעהאַלטען אַ נייע קאָנפערענץ מיט בריאַן וועגען הובער־מעמאָראַנדום. ס'זעהט אויס, אַז ס'וועט קומען צו אַ אינטערנאַ־ציאָנאַלער קאָנפערענץ, וועלכע וועט פאָרקומען אין פּאַריז.

המשך פון דער גענעראַל־דעבאַטע אויפ'ן קאָנגרעס

זלמן שאָקען שענקט 3000 פונט פאַר'ן קרן־היסוד

באַזעל, 5 (יט"א טעלעגראַפיש).

ביים אָנהויב פון דער היינטיגער פּלענאַר־זי־צונג פון קאָנגרעס האָט לעאָ מאָצקין זיך געווענ־דעט צו די פּרעסע־פאָרשטעהער, אַז זיי זאָלען נישט איבערטרייבען די קאָנפליקטען, וואָס קומען פאָר אויפ'ן קאָנגרעס. די ציוניסטישע קאָנגרעסען, האָט מאָצקין געזאָגט, זענען קיינמאָל נישט אַרויס פון די פּאַרלאַמענטאַרישע ראַהמען, אין יעדען פאַל לאַמענט זענען מעגליך אַזעלכע קאָנפליקטען. דאַן איז ווייטער געפיהרט געוואָרען די גענעראַל־דע־באַטע.

דער ארץ־ישראל'דיגער דיכטער אורי צבי גרינ־בערג האָט געהאַלטען אַ לאַנגע רעדע, וועלכע האָט געמאַכט אַ טיפען איינדרוק. ער האָט מיט שאַרפע ווערטער געריסען וועגען ענגלאַנד, אַראַבער, ווייצ־מאַנען און ועד־לאומי. דער רעדנער זאָגט, אַז אַלץ, וואָס איז געטוהן געוואָרען, האָט נאָר אָפּגעשוואַכט די בעדייטונג פון די אויגוסט־געשעהעניש[en]. "מ'־דאַרף פערגעסען דאָס איירָאָפּעאישע יודענטום, בע־זונדערס, דאָס פּוילישע, אויף וויפיל די איצטיגע ציוניסטישע פּאָליטיק האָט בייגעטראָגען צו לעזען די יודען־פראַגע.

אין ארץ־ישראל הערשט ווייטער אַ פּאָגראָם־שטימונג, ווען מיר וואָלטען אין די גלות־לענדער אַריינגעלעגט אַזויפיל שווייס, בלוט און געלד, וואָל־טען מיר דאָרט געווען פיל זיכערער.

דאַן האָט געהאַלטען אַ שעה'דיגע רעדע אַל־בערט טאַמאַס, וועלכער האָט האַרציג בעגריסט דעם קאָנגרעס.

טאָמאַס איז בעגריסט געוואָרען דורך סאָקאָלאָוו און ווייצמאַן.

דאַן האָט גערעדט ד"ר טאַרטאַקאָווער, ער האָט פּאָלעמיזירט מיט די רעוויזיאָניסטען און זיי פאָר־געוואָרפען, אַז זיי האָבען געפיהרט אַ סעפּאַראַטע פּאָליטיק, וועלכע האָט שאָדען געבראַכט דעם ציוני־זם. די לינקע האָבען נישט קיין צוטרוי צו זשאַ־באָטינסקיס ווידערשפּרוכליכער ליניע.

נחום גאָלדמאַן האָט אין נאָמען פון דער פּאָ־ליטישער קאָמיסיע ביי דעם ציוניסטישען עקזע־קוטיוו פאָרגעלעגט, אַז דער מאַקדאָנאַלד־בריף זאָל אָנגענומען ווערען אַלס יסוד פאַר ווייטערדיגער צו־זאַמענאַרבייט מיט דער ענגלישער רעגירונג.

אב. גאָלדבערג און הרב בערלין קריטיקירען שאַרף די עקזעקוטיוו, מיט דעם ענדיגט זיך די פאָרמיטאָג־זיצונג.

די נאָכמיטאָג־זיצונג איז געווען געווידמעט הערצלס אָנדענקען. וועגען הערצלען האָבען גע־רעדט לעאָ מאָצקין און סאָקאָלאָוו. סאָקאָלאָוו האָט מספּיד געווען די ציוניסטען, וואָס זענען געשטאָר־בען דאָס לעצטע יאָהר און די פּאָגראָם־קרבנות.

זלמן שאָקען ערקלערט דאַן, אַז ער איז מנדב 3000 פונט פאַר'ן קרן־היסוד.

יצחק גרינבוים האַלט דאַן זיין רעפעראַט וועגען דער יודישער לאַגע אין דער גאַנצער וועלט. דעפּ. גרינבוים ווייזט אָן, אַז אומעטום הערשט נויט און דחקות. די מינדערהייטס־טראַקטאַטען זע־נען נאָר אויסגעדראָשענע דרשות. מיט דעם האָט זיך געענדיגט די פּלענאַר־זיצונג.

3 יודישע יונגלעך דערטרונקען געוואָרען אין דער ווייסעל

וואַרשאַ, 5 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) אין פערלויף פון 3 שעה זענען היינט פאַרנאַכט דערטרונקען געוואָרען אין דער ווייסעל 6 מענשען, דערונטער 1 יוד.

אין יאַבלאָנקא זענען דערטרונקען געוואָרען 3 יודישע יונגלעך יצחק כאַמאַנש 12 יאָהר, פּנחס מילער 9 יאָהר, מרדכי קלאַפּ 14 יאָהר. אַלע זענען טויט.

פּראָטעסט־נאָטע פון די סאָוויעטן צו די באַלטישע מלוכות

מאָסקווא, 5 (ספּ. טעל.) די "קראַסנאַיא גאַזעטאַ" מעלדעט, אַז דער סאָוויעטישער קריגס־קאָמיסאַר וועט אַרויסשיקען א שאַרפע נאָטע צו די באַלטישע מלוכות מכח די פּלאַט־מאַנעווערס וואָס קומען פאָר אונטער דער אָנפיהרונג פון פראַנצויזי־שע אָפיצירען.

וועניזעלאָס פערזיכערט אַז אין סאַלאָניקי וועלען נישט מעהר פאָרקומען קיין יודען־עקסצעסען

לאָנדאָן, 5 (יט"א טעלעגראַפיש) וועניזע־לאָס האָט צוגעשיקט א דעפּעשע צו דער י.ט.א. אַז מען דאַרף זיך נישט מעהר בעאונרוהיגען, די רעגירונג בעהערשט די לאַגע, און אַז זי וועט נישט מעהר דערלאָזען צו קיין עקסצעסען.

זאַל פילהאַרמאָניע

דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאַן.

גאַסטראָלען פון וואַרש. אָפּערעטען־סטאַר־אַרטיסטן

היינט, מאָנטאַג, 9 אָווענד

פון 50 גר. ביז 1.50 ערשטע רייה

א גרויסע סענסאַציע = פאָרשטעלונג

צום ערשטען מאָל אין לאָדז

דורך די וואַרשאָווער אַרטיסטען, וואָס האָט פאָריגע וואָך געפייערט די 150־טע יובל־פאָרשטעלונג

אויפ'ן וועג קיין בוענאָס־איירעס

(אונטער די רויטע לאַמטערן)

אין 3 אַקטען מיט אַ פּראָלאָג

אָריגינעלע פּיעסע!

אָרינעלע געזאַנגען!

אָריגינעלע ראָלען־בעזעצונג!

געשפּילט אָהן סופלער!

מאָרגען, דינסטאַג, 9 אָווענד

דער גרויסער שלאַגער

פון ווייטען סיביר

אַכטונג! נור 1 מאָל מיטוואָך דעם 8־טען יולי, 9 אַ זייגער אָווענד

א פּייערליכע

רעפּרעזענטאַנץ־פאָרשטעלונג

פון די וואַרשאָווער אָפּערעטען־ און רעווי־סטאַר־אַרטיסטען

אין לאָדזער שטאָדט־טעאַטער

2 גרויסע פאָרשטעל. אין איין אָווענד פאַר 1 קליינעם בילעט.

אין פאָרבערייטונג דער לעצטער שלאַגער

"דער בלינדער פּאַיאַץ"

ס'ווערט פערקויפט גאַנצע פאָרשטעלונגען צו ביליגע פּרייזען און טייל־ווייזע בי־לעטען צו יעדע פאָרשטעלונג.

מאַשין־מצות

ווערט געבאַקען אַלע טאָג פרישע און דינע ווי אויך מצה־מעהל, אייער־פערפעל אין סוכאַרקעס לויט קאַרלסבאַדער סיסטעם

מיר עמפּפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט־בע־קאַנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראַל בעוואוסטער צוקערניע

ב. ווייַנבערג

38 פּיעטריקאָווער 38

:-: טעלעפאָן 82־143. :-:

אַכטונג! עס ווערען אויך ארויסגעגעבען פריהשטיקען, אָווענד־ברויטען ווי אויך יאַרסקע מיטאָגען

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז ביי מיר אין דער פאַבריק בעקומט מען פּרימאַ סאָרט

וואַטעלין נישט קיין געקליבענע

צו פּרייזען אויך פערש. 20 סאָרטען פאַר איין מעטער וואַטעלין

צו ביליגע פּרייזען. רעעלע בעהאַנדלונג!

H. KON מיט אַלטונג

Ogrodowa 7/9, tel. 230-58

אין הויף, 1־טער איינגאַנג, 1־טער שט.

3788

גאַסטראָלען פון דער ווילנער טרופּע

XVI יאָר XVI יאָר

15־יעריקער יובל־טורנע אָנפ. מ. מזאה.

לאָדזשער שטאָט־טעאַטער

רעפּערטואַר פון מאָנטאַג, ד. 6־טן יולי ביז דאָנערשטאַג, דעם 9־טן יולי 1931

מאָנטאַג 6/7, 9 אָווענט	ברויט־מיהל פון דוד בערגעלסאָן, מיט מרים אָרלעסקאַ, יעקב וואַסלין, שמחה נאַטאַן און שמואל לעהמאַן
דינסטאַג 7/7, מיטוואָך 8/7	שפּילט די טרופּע אין וולאָצלאַוועק
דאָנערשטאַג 9/7, 9 אָווענט	דער קאַרגער פון מאָליער, מיט א. סאַמבערג אַלס האַרפּאַגאָן

פּרייזען פון 50 גר. ביז 2.60 זל.

אין פּראָבען: "200,000" פון שלום עליכם.

רעזשי: י. ראַטבוים דעקאָר. און קאָסטיומען: אַנדזשיי פּראָנאַשקאַ

מעומק לבני הננו מביעים בזה את רגשי השתתפותינו בצער הגדול וביגון העמוק על חברנו הועד מלומדי שעורי ערב הב' יודל גוטגאלד במות עליו אביו משה נ"ע חתן אב"ד דק"ק זגירז המקום ינחם אותך ואת כל המתאבלים בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

לומדי שעורי ערב בגליל שייבלער.

Tow. Akc. Sukc. K. ANSTADTA

w Łodzi, Pomorska 34/36

„Jasne Wyborowe"
Monachijskie
Bawarskie
Ciemne słodkie

טרינקען די אויבאַיבער־שטייגבאַרע ביר מיט זייער גוטקייט

קעגער און פיינשמעקער

היינט פּרעמיערע! העכסט־אינטערעסאַנטער קלאַנג־פילם אין דער פּוילישער שפּראַך פון דער פּראָד. "Paramount" רעזשי: Ryszard Ordyński

"די וועלט אָהן גרענעצען"

טרוים פון דער מענשהייט פון 20, יאָהרהונדערט. — ליבעס־דראַמע פון אַ יונגען ערפינדער.

אין די הויפּט־ראָלען:

ADAM BRODZISZ, MARJA DĄBROWSKA, SZCZAWIŃSKI i HALICZ

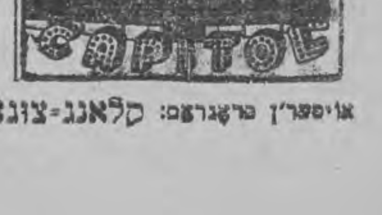

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאַבע, מוזיק פון פּערס. פעלקער. קלאַנג־קאָמעדיע און אַקטואַליטעטען. פּרייזען אויף די ערשטע סעאַנסען 50 גר. און 1 זל.— אָנהויב 5 נאָכמ. שבת און זונטאַג—3 נאָכמ.

לאדז, 6 יולי 1931

„נייער פאלקסבלאט“

לאדז, 6 יולי 1931

דער יודען-פאגראם אין סאלאניקי

אט די דאזיגע יודען-שנאה — דאס איז א פייער-שפייענדער וואולקאן, א וואולקאן, וועלכער בעמט ארום דעם גאנצען ערד-קוגעל און וועלכער ברעכט אויס אין פערשידענע געאגראפישע פונקטען, אמאל אויף דארט, וואו מ'האט גארנישט ערווארט, וואו מ'האט געמיינט אז די לאווע איז שוין איינגאנצען פערלאשען.

מיר זעהען געוואויגם, אז די טראדיציע פון יודען-שנאה זאל זארגפעלטיג געפלעגט ווערען אי רומעניען און אין אנדערע לענדער פון מזרח-אייראפע וואו פערשידענע יודען-עקסצעסען זענען פאר טענציאנעל מעגליך און קענען אויסברעכען יעדע מינוט.

די געשעהענישען אין סאלאניקי בעווייזען אבער, ווי וויים טיף עס ליגט בעהאלטען די בלינדע שנאה געגען יודען. געוועהנליך הויבט זיך אלץ אן מיט א קליינעם אינצידענט, וועלכער פלאקערט זיך אבער שפעטער פונאנדער און כאפט ארום ברייטע קרייזען און שיכטען. מען האט דארט, אין דער גריכישער שטאט סאלאניקי, אנגעהויבען אנ'אוואנטורע עפיס אין א קאפע, צי קאנדיטאריי, אבער שנעל האט זיך די אוואנטורע איבער-געטראגען אויפ'ן גאס און שוין האבען געברענט הונדערטער יודישע הייזער און עס זענען בע-פלעקט געווארען מיט יודיש בלוט די גאסען.

שנאה איז בכלל א פרימיטיווער נידעריגער געפיל, אבער דער מאדערנער מענש וויל פערדאר-בען ער זאל נישט זיין דורך דער דאזיגער שנאה, זוכט שטענדיג עפיס אנ'ארגומענט, א מאטיוו, וועל-כער זאל בערעכטיגען זיינע מיאוסע טאטען. דער מאדערנער „ציוויליזירטער כוליגאן קען זיך אן דעם דאזיגען ארגומענט נישט בעגיין. ער זעט זו כען עפיס אין אלטע ארכיוען, אבי פאר זיך אזא פערטייטיגונגס-געווער אויסצוגעפינען.

מען דערציילט א גוטען וויץ וועגען דעם שוכן-ווער, דעם אומגעקומענעם רוסישען צאר ניקאלאי, דעם 2-טען, וועלכער כאראקטעריזירט אויסגע-צייכענט דעם סארט „ציוויליזירטע כוליגאנעס. ווען מען האט דעם רוסישען צאר דערציילט וועגען די בלוטיגע פאגראמען, וועלכע ווערען אויסגעפירט איבער יודען אין זיין מדינה, זאל ער האבען גע-ענטפערט: „וויעד אני כריסטא אובילי“

עפיס ענליכעס איז אויך פארגעקומען אין גריכענלאנד. פריהער האט מען פאגראמירט, פער-ברענט עטליכע הונדערט יודישע הייזער, פער-ניכטעט דאס יודישע האב און גוטס, אויסגעשאכ-טען עטליכע צעהנדליג יודען — און שפעטער האט מען געזוכט אנ„ארגומענט“. און נאטירליך האט מען דעם דאזיגען ארגומענט געפינען. יודען זע-נען בעת דער גרויסער וועלט-מלחמה געווען סעפ-ראטיסטען, און בעת דער ענגלישער גענעראל סארייל האט אין יאהר 1916 פערנומען סאלאניקי, איז די ארטיגע יודישע בעפעלקערונג בוטה געווען, אז מען זאל די שטאט איבערגעבען צו סערביע.

ביי דער געלעגענהייט איז כדאי צו דערמאנען אז סאלאניקי איז געווען א טערקישע שטאט און האט צו גריכענלאנד נישט געהערט. די מיינונגען פון די סאלאניקער יודען האבען דאן אין יענע צייטען פון דער גרויסער וועלט-מלחמה געקענט זיין בנוגע דער אנגעהעריגקייט פון דער שטאט גאנץ פערשידענע, אבער מיט דער פראגע וועגען לאר-יאליטעט צו גריכענלאנד האט דאס לחלוטין נישט צו טון. פערקעהרט, נישט איינמאל האבען די פארשטעהער פון דער גריכישער רעגירונג ער-קלערט, אז די יודען זענען רוהיגע איבערגעגעבע-נע בירגער, און אז קיינע פארוואורפען קענען אויף זייער אדרעס נישט געמאכט ווערען. אויך די פער-העלטענישען אין גריכענלאנד זענען גאנץ פריינד-ליכע און קיינער פון אונז האט זיך נישט געקענט פארשטעלען, אז אט אין א שעהנעם העלען טאג וועלען אין סאלאניקי ברענען יודישע הייזער און יודען וועלען געשאכטען ווערען ווי בהמות.

אלע לאגישע מאטיווען רעדען געגען דער מעג-ליכקייט פון אזעלכע געשעהענישען, און דאך זענען פארגעקומען.

וואס לערנט דאס אונז? אז איבעראל לעבען מיר אויף פולווערפאס, איבעראל געפינען מיר זיך אין די אינערליכע קאמפען פאר דער מאכט צווישען האמער און קאוואדלע, און מען וויל קאמפראמיטירען א געוויסע פאליטישע פארטיי, וועלכע שטעהט ביי דער מאכט, טוט מען דאס דורכ'ן שלאגען יודען.

נישט איינמאל האבען מיר אדורכגעמאכט די דאזיגע ערפאהרונג, אפילו ביי אונז גופא, און די דאזיגע שווערע ערפאהרונג האבען אויך איבערגע-לעבט די גריכישע יודען. די איצטיגע גריכישע רע-גירונג האט אין לאנד פאליטישע געגנער, און אט האבען זיי זיך איצט אפגעשפילט מיט דער רעגירונג דורכ'ן אנטערצינדען יודישע הייזער און שעכט'ן יודישע עופעליך און פרויען.

היינט וועט קומען א בערוהיגונגס-קאמוניקאט פון דער גריכישער רעגירונג, מעגליך אפשר מאנ-כע פון די כוליגאנעס וועט מען בעשטראפען —אבער די אומשולדיג אומגעקומענע מענשען וועלען מיער תחית-המתים נישט אויפשטיין.

בערוהיגונגס-קאמוניקאטען האבען אין די דא-זיגע פעלען א גאנץ קליינע פעולה, מחמת זיי קע-נען שוין געשעהענע נישט מאכען פאגראם.

א. ציננצינאטוס.

אינטערנאציאנאלע בוי-אויסשטעלונג אין בערלין

(פון אונזער קארעספאנדענט)

מ'האט באמת געדארפט זיין גרויסע אפטימי-סטען, כדי דווקא אין אזא יאהר פון א שווערער ווירטשאפטליכער דעפרעסיע, אין א יאהר פון הונ-גער-דעמאנסטראציעס און מיליאנען-ארבייטסלאזיג-קייט, צו ארגאניזירען אזא ריזיגע אויסשטעלונג ווי ס'שטעלט מיט זיך פאר די אינטערנאציאנאלע בוי-אויסשטעלונג אין בערלין. די דייטשע אויסשטע-לונגען צייכענען זיך אויס, אבער מ'מוז צוגעבען, אז די איצטיגע בוי-אויסשטעלונג האט איבערגע-שטיגען אלע ערווארטונגען.

דער בוי-מארק האט פון דעם וועלט-קריזיס געליטען מעהר ווי אלע ווירטשאפטס-צווייגען, פון יאהר צו יאהר האט זיך פערערגערט כסדר זיין לאגע. אזוי זענען צ. ב. אין דייטשלאנד אין 1930 געווען בעשעפטיגט פון 100 בוי-ארבייטער — 46, היינט זענען דאס שוין נאר 26. דער צוועק פון דער בוי-אויסשטעלונג איז אין א געוויסען זין צו נעבען אנרעגונגען די פריוואטע איניציאטיווע, צי וועט זי אבער ביי דעם הערשענדען מאנגעל אין קאפיטאל קענען דערגרייכען איהר ציל, איז א פראגע.

די בוי-אויסשטעלונג פירט אריין דעם בע-זוכער אינמיטען פון דער פראבלעמאטיק פון אונ-זער צייט. איהר טעמא איז אייגענטליך די פיל-זייטיגקייט פון אונזער מענשליכען לעבען. דארף און שטאט הויז און צימער, וועג און גאס, טעכ-ניק און איהר מאטעריאל — דאס אלץ האט אויפ'ן קאיזערדאם אין בערלין געפונען אנ'אויסגעצייכענטע אפשפיגלונג. די בוי-אויסשטעלונג בעווייזט דעם פארטשריט פון דעם מאדערנעם בוי און וואוינונגס-וועזען, נייע פערבעסערטע בוי טעכניקען און מא-דערנע בוי-פארמען.

אויף דער אינטערנאציאנאלער בוי-אויסשטע-לונג אין בערלין זענען פערטראטען 22 מלוכות, פון סידני ביז ניו-יארק, פון פאריז ביז דעלהי; די גאנצע וועלט בעווייזט, וואס זי האט אויסגעטון אויף דעם געביט, יעדע מלוכה בעווייזט דעם פאר איהר כאראקטעריסטישען, אינטערעסאנטען מאטער-יאל. יעדעס פאלק — זיינע זארגען און וואונטשען אין פארם פון בויען און וואוינען, שממייסטען איז, פערשטייט זיך, פערטראטען דייטשלאנד. אין דער „אפטיילונג פאר שטאטבוי“, בעווייזט מען די ענט-וויקלונג פון די דייטשע שטעט אין משך פון די לעצטע 30 יאהר. די צוויי וויכטיגסטע אפטיילונ-גען זענען אבער: „דאס בוי-ווערק און די וואוינונג פון אונזער צייט“.

די וואוינונג פון אונזער צייט איז. זייער ווייט צו דינען אלס א סימבאל ס'איז אייגענטליך נישט מעהר ווי א וואונש, אז אזוי האט אונזער מאדערנע וואוינונג געזאלט אויסזעהן. די אפטיילונג וויל בעווייזען, אז טראץ דעם מאנגעל אין פלאץ און אין געלט, קען מען האבען ביי א גוטען ארט בויען אנ'עכט מאדערנע וואוינונג — זי בעווייזט, אז דער פריהערער סטיל איז נישט פראקטיש און צו פערשווענדעריש. דער מאדערנער מענש קעמפט פאר א בעסערען און היגיענישען ארט לעבען — ער האט אבער נישט די מיטלען דערצו. א דריטעל פון זיין פערדינסט מוז ער אפגעבען פאר א וואוי-נונג. דערפאר איז פאר איהם דאס פראבלעם פון א ביליגע, זיבער היגיענישע וואוינונג זייער וויכ-טיג. דער פאוויליאן „די וואוינונג פון אונזער צייט“ וויל דאס פראבלעם לעזען. אין די אויפגעשטעלטע 24 וואוינונגען בעווייזט ער דעם נייעם, מאדער-נעם בוי-סטיל. ס'ויערען דא בעווייזען איין צימער, — צוויי-צימער, דריי-צימער, — פיר-צימער וואוי-נונגען, מיט אלע בעקוועמליכקייטען, וואס דער מאדערנער מענש דארף האבען. א באזונדער ארט וואוינונג פאר א צאהלרייכע פאמיליע, פאר א סטודענט, פאר א מעדיצינישען קאבינעט, ווי אויך פאר א מאדערנעם געשעפט.

א געוויסע אויפמערקזאמקייט שענקט מען אויך דעם פראבלעם, ווי אזוי צו פערקלענערן דעם גערויש אין דער גרויס-שטאט. ביי דער ענטוויק-לונג פון מאדערנעם פערקעהר געווינט די פראגע א גאנץ גרויסע בעדייטונג. א באזונדער ארט ווערט אויך אפגעגעבען פאר די נייע ערפינדונגען. מען בעווייזט, ווי אזוי פון בוי-מאטעריאל העננט אפ די געזונדהייט פון מענשען. א באזונדערע אפטיי-לונג בעווייזט די טעטיגקייט פון די נעווערקשאפ-טען ביים בויען פון ארבייטער-וואוינונגען. א זעהר וויכטיגער און אינטערעסאנטער פאוויליאן איז דער אזוי גערופענער „דארף“. דא בעווייזט מען די ענדערונגען אין די מעטאדען פון דער מאדערנער לאנדווירטשאפט. דא שטייען אויך מאדעלען פון מאדערנע פויערן-וואוינונגען.

צולעצט נאך א פאר בעמערקונגען וועגען דער א״י-דיגער אפטיילונג. אנ'אל עמיינע בעאר-בייטונג פון בוי-וועזען אין א״י איז נישטא. די איינציגע ארגאניזאציע, וועלכע האט געפונען פאר נויטיג צו בעווייזען איהר ארבייט און איהר ער-פאלג אויף דעם געביט, איז די „הסתדרות העובדים“. אין א פערהעלטנישמעסיג רייכען מאטעריאל פון ציפערן, דיאגראמען און מאפען בעווייזט זי די ענטוויקלונג פון די „שכונות עובדים“ ביי ירושלים און תל-אביב, „שכונות בורוכוב“ און „רמת רחל“, א באזונדערער פלאן בעווייזט די ענטוויקלונג פון תל-אביב אין די לעצטע 10 יאהר. מען מוז אבער זיין אויך אזויפיל אביעקטיוו און זאגען, אז א״י האט גראד אויף אזא אויסשטעלונג געקענט זיין פיל בעסער רעפרעזענטירט. פאר יודען איז דער מאטעריאל צו ווענינ. אין יעדע ציוניסטישע פראַ-פאגאנדע-בראשור געפונט איהר מעהר. פאר א נישט-יודען האט אבער די גאנצע אפטיילונג געדארפט זיין אביסעל לעבעדיגער בעארבייט.

חנוך דרוז.

וואס יודישע פרויען אין ניו-יארק

טוען איצטער צו העלפען זייערע מענער מיט פרנסה

פרויען-פעדלערקעס. — פרויען וואס נעמען קינדער צו האדעווען

בריף פון אמעריקא

דער איצטיגער קריזיס, די איצטיגע שלעכ-טע צייטען, האבען זיך זעהר שווער אפגערופען אויף דעם לעבען פון דער יודישער פרוי אין די ארימע יודישע קווארטאלען, זי האט ארום זיך עטליכע קינדערלעך, זי איז שוין מעהר נישט קיין יונג מיידעלע, און דאך מוז זי געהן מאכען א לעבען, זי מוז געהן זוכען פרנסה. מען זעהט איצט אין די גאסען א סך יודישע פעדלערקעס. דאס, וואס דער מאן האט אמאל געטון צוליב חיונה טוט די פרוי דאס איצט. אמאל, ווען דער מאן איז גע-קומען קיין אמעריקע האט ער זיך גענומען צו פעדלעריי. דאס איז איהם שווער געווען און ער האט געזוכט נייע פרנסות.

א פאר יאהר צייט האט ער געארבייט אין א שאפ אבער איצט איז סלעק. ער האט שוין דורכגעמאכט אלערליי פרנסות אין אמעריקע, דורכ-געגאנגען אלע גיהנום'ס.

אין הויז איז נישטא קיין ברויט.

און די פרוי, מיט קנייטשען אויף איהר פנים, מיט אנגעארבייטע הענט, מיט א נערוועז הארץ, האט ארויפגענומען פון זיך דעם פארטוך און איז ארויס אין גאס, אליין ארויס אין די ברייטע גאסען. צו זוכען עפעס א פרנסה, צו זוכען ערגיץ וואו צו פערדינען פאר דער פאמיליע, וואס טוט מען? און די פרוי האט זיך גענומען צו פעדלעריי. זי האט זיך גענומען צו דער פרנסה, וואס דער מאן איה-רער האט נאך מיט יאהרען צוריק אוועקגעווארפען.

מען זעהט דעריבער איצט אין בראנקס, אין ברוקלין, אויף דער איסט סאיד, און אויך אין אנ-דערע שטעט, א סך יודישע פעדלערקעס. זיי גע-העען ארום מיט קארבלעך, מיט סעטשעלס, מיט פעקלעך. דער מאן זיצט אין הויז. ער גיט אכטונג אויף די קינדער. ער פיהרט די באלעבאטישקייט און זי זוכט א פאר סענט צו פערדינען.

וואו זאל זי געהן פעדלען? געהן סתם אזוי קלאפען אין די טירען, דאס איז שוין פון לאנג כמעט אנ'אויסגעשפילטע זאך.

אבער די פרוי געהט פריהער צו איינענע לאנדסלייט. זי האט ארויפגעווארפען פון זיך די בושה און טראגט זיך ארום מיט קליידערלעך, מיט זאקען, מיט טישטוכער. זי קומט צו בעקאנטע. אנדערע פרויען בעגליקען טאקע. מען קויפט ביי זיי, מען העלפט זיי אויס מיטלייד. אמת, די זאכען, וואס זי ברענגט דארף מען טאקע, מען גיט איהר נישט קיין נדבות, אבער הויפטזעכליך שפילט דא א ראלע די ווארימע בעציהונג, וואס איהר בעקאנטע לאנדס-פרויען האבען צו איהר. אין פרוי פיהרט זי צו דער צווייטער.

עס כאפט אן א צער צוצוזעהן ווי אזוינע ארימע מיטעל-יעהריגע פרויען שלעפען זיך ארום מיט שווערע פעק. זיי געהען אין היץ, אין רעגען. זיי דארפען ערגיץ צוטראגען א זוך זאקען, א פאר פארטוכער, אונטערוועש, פאר קינדער.

געווען א צייט ווען ס'האט זיך איהר בעסער געלאנגט. דער מאן האט געהאט ארבייט. מען האט געהאט אויף א קלייד, היינט איז ביטער.

צוליב דער שלעכטער צייט האט מען ווידער גענומען זוכען סובלאקאטארען. מען שטעלט צונויף דאס מעבעל פון הויז, מען מאכט זיך ענג און מען ליידיגט אפ א צימער צו פערדינגען. אמאל ליידיגט מען אפ דעם איינציגען נישקשה'דיגען צימער וואס ס'איז דא אין דער וואוינונג.

מען זוכט סובלאקאטארן. א סך פרויען זענען איצט וויליג צו קאכען פאר זיי, אזוי ווי אין די אמאליגע צייטען. איז אבער די צרה פון דעם, וואס צוליב דער אפשטעלונג פון דער אימיגראציע זענען נישטא קיין צופיל. עס קומען נישט אן קיין נייע לאנדסלייט, וואס זאלען וועלען זיך טוליען צו אייגענע און וואס זאלען זוכען א צימער דווקא ביי בעקאנטע, ביי לאנדסלייט.

פערהאן איצט פרויען, וואס זוכען אריינצו-נעהמען ביי זיך אין הויז קליינע קינדער צו ערצי-העז זיי. זיי אנאנסירען:

— א פרוי, א מאמע פון צוויי ערוואקסענע קינדער, אין וויליג אריינצונעהמען אין הויז א קינד אדער צוויי קינדער, צו האדעווען און ערציהען. ס'איז א שטיל הויז, א אינטעליגענטע פאמיליע.

אין קווארטאל זענען דא מענער וואס זייערע פרויען זענען ביי זיי געשטארבען און זיי זענען געבליבען מיט קליינע יתומים. אנדערע קלייבען טאקע אויס אפצוגעבען זייערע קינדער אין א פרי-וואטער הויז איידער אפצוגעבען זיי אין אנ'אנ-שטאלט אריין. און אט אזוי בעקומען ארימע פרויען א וועג ווי צו מאכען עפיס אויף א לעבען, א שטיקעל פרנסה. ס'איז א גרויסע פעראנטווארט-ליכקייט. אבער פרויען טוען דאס איצט. דאס לע-בען דריקט זיי.

די מעשה איז אבער, וואס כדי צו קענען אריינגעהמען פרעמדע קינדער אין הויז מוז מען אויף דעם איצט בעקומען אנ'ערלויבניש. אבער א סך פרויען האבען די ערלויבניש בעקומען.

אט אזוי זוכען איצט ארימע יודישע פרויען אלערליי פרנסות. זיי פעדלען, זיי האדעווען פרעמדע קינדער, אנדערע ווידער געהען אוועק אין שאפ. אמאל, מיט א יאהר פופצעה צוריק. האבען זיי געארבייט אין שאפ ס'איז זיי שווער געווען. זיי האבען געטרוימט, געחלומ'ט, אז זיי וועלען ענדליך „געפינען דעם בעשערטען און פטור ווערען פון שאפ“. נו' האבען זיי טאקע דעם בעשערטען געפונען, אבער נאך א צייט פון פופצעהן יאהר, מוזען זיי איצט צוריקגעהן אין שאפ אריין, און זיי דאנקען נאך און לויבען גאט, ווען זיי געפינען ארבייט.

אלט-פערנעסענע סצענעס פון ארימקייט לע-בען אויף אויף דער איסט-סאיד און אין אנדערע קווארטאלען. אלטע סצענעס און נייע סצענעס, נייע שווערע בילדער פון לעבען.

פרויען זוכען מיטלען צו מאכען פרנסה. זע-נען דא מענער, וואס שאצען דאס אפ. אנדערע מענער אבער מיט שלעכטע כאראקטערס נוצען עס אויס צום שלעכטען.

די מענער, וואס שאצען עס אפ, טוען אלץ וואס זיי קענען אין הויז. אזוי אז ווען די פרוי ווערט צוריקקומען א פערמאטערטע זאל זי געפינען אלץ אין ארדנונג. זיי זוכען וויפיל ס'איז נאר מעג-ליך צו פערגרינגערן איהר די לאגע.

עס זענען אבער דא שלעכטע מענער, וואס שאצען עס נישט אפ. זיי געהען נאר אוועק פון הויז און פערברענגען די צייט ביי בעקאנטע, שפי-לען א קארטעל, דרעהען זיך ארום, אבער אויף די קינדער גיבען זיי נישט אכטונג. זיי קומען אהיים נאך שפעטער ווי די פרויען. זיי בענעמען זיך גאר-נישט ווי שווער עס איז זייער פרוי צו זיין אי אנ'ארבייטערין, אי א מאמע. זיי בענעמען זיך גאר נישט ווי שווער עס איז פאר דער פרוי צו זיצען ערגיץ אויף דער 32-טער סטריט אין א שאפ און צו טראכטען אומרוהיג וועגען איהרע קינדער: ווער ווייסט צי זיי לויפען נישט ארונטער אונטער א מאשין!

די פרוי קומט אהיים און זי דארף נאך גליין געהן אויפזוכען די קינדער. זי דארף צושטעלען וואסער, מילך אויף סאפער. זי פרעגט ביי די קינדער: — וואו איז דער טאטע? אבער די קינדער ווייסען נישט וואו דער טאטע איז. נישט גענוג וואס די צייט איז אזא ביטערע, קומען נאך ארויס קריגערייען פון דער שלעכטער אויפפיהרונג פון דעם מאן.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

מאנטאג 6 כא! תמוז תרצ"א

יולי
זון-אויפגאנג 3.21
זון-אונטערגאנג 7.56

רעגיסטראציע
ווענען אונטערשטיצונגען פאר ארבייטסלאזע

מיטוואך, ד. 1. יולי האט מען אנגעהויבען אנצונעהמען איינמעלדונגען פון ארבייטסלאזע, פיזישע ארבייטער אויף דער דרינגענדער מלוכהשער אונטערשטיצונג אויפ'ן חודש יולי.

דאס אננעהמען איינמעלדונגען קומט פאר אין לאקאל פון אונטערשטיצונגס-אמט („אורזשאנד זאשילקאווי") אויף דער גאס פון 28. פולק פון קאניאווער שיטער נומער 32 פון א פערטעל 9 פריה ביז 2 א זייגער, לויט פאלגענדען סדר:

הייגט, מאנטאג, דעם 6 יולי –

P R S

מארגען, דינסטאג, דעם 7 יולי –

T U W Z

די ארבייטסלאזע דארפען צושטעלען:

1) א פערזענליכען דאקומענט, א פאס, אדער אנ'אנדער פאפיר, וואס בעשטעטיגט די פערזאן, 2) א לעגיטימאציע פון פופפ מיט קאנטראל-שטעמפלען; 3) א פערזיכערונגס-ביכעל פונ'ם ארבייטסלאזען, ווי אויך עווענטועל, פון די משפחה-מיטגלידער, וועלכע וואוינען מיט איהם צוזאמען און פיהרען איין ווירטשאפט.

אמטליכעס
נאמינירט א פערטרעטער פון לייטער פונ'ם אויספארשונגס-אמט אין לאדז

(ס) ווי מיר דערוויסען זיך, איז דער געוו. פערטרעטער פונ'ם לייטער אין דער אויספארשונגס-אפטיילונג אין ווארשא, קאמיסאר שטאבהאלץ, וועלכער איז נאכ'ן פראצעס ווענען דער'הרגענען באנקיר צענטנערשווער, איבערגעטראגען געווארען קיין נאווגרודעק – איז איצט נאמינירט געווארען אלס לייטונגס-פערטרעטער פון אויספארשונגס-אמט אין לאדז.

קאמיסאר שבטאהאלץ קומט שוין די טעג קיין לאדז, כדי איבערצונעהמען זיין אמט.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירען: א. פאטאש (פל. קאשטשעלני 10), א. כארעמוא (פאמארסקא 12) צ. מילער (פיעטרקאווער 46), מ. עפשטיין (פיעטרקאווער 225), ז. גארטשינסקי (פשיאזד 59) ג. אנטאניעוויטש (פאביאניצער 50).

א געהיימנישפולער טויט

(2) נעכטען איז אין זיין אייגענער וואוינונג אויף סמארנא 7, פלוצים געשטארבען, זיצענדיג ביי מיטאג, דער 36-יעהריגער ארבייטסלאזער העניק פראנצוזשיאק.

דער פאגאטאווע-דאקטאר האט נישט פעסטגעשטעלט די סבה פון טויט.

אוועקגערויבט די זאקען
און שנעל געמאכט — „פוס"...

(2) חיל ברוין פון ראדאשיץ האט געקויפט זאקען פאר 250 זל. און זיך אוועקגעשטעלט אויף רוג נאוואמיעסקא און פאדזשעטשנע ווארטען אויפ'ן טראמוויי, כדי צו פאהרען צו זיך א היים קיין ראדאשיץ.

שטייט ער און ווארט אויפ'ן טראמוויי, און דא פערטשעפעט איהם א שייגעץ.

לייגט ער אפ דאס פעקעל, און וויל זיך אפרעכענען מיט'ן צוטשעפעניש.

דערווייל אבער קומט אן היגטערווייל'עכץ א צווייטער שייגעץ, כאפט אונטער דאס פעקעל מיט די זאקען ואיננו...

אועלכע קונצען ווערען אפט געמאכט אויף די טראמוויי-סטאציעס.

ויתרוצצו...

(2) נעכטען האבען זיך אויף ראג פעטריקאווער און טשערוואנא צוזאמענגעשטויסען מיט די ראווערס: דער פעטריקאווער גימנאזיסט מיעטשיסלאוו בוים און דער ארבייטער קסאווערי באראנסקי (פון סאסנאווע 1). ביידע האבען זיך אויסגעצויגען אין דער גאנצער לענג זייער. די פאהרערס האט עס אויף אזוי פיל פערשאדט אויף וויפיעל זיי זענען אינגאנצען צוגראטשט געווארען, און די מכבדים זייערע זענען געווארען אויס הוזן...

בוים'ס האווער איז אינגאנצען צושמעטערט.

טאקסיבקעס קורסירען שוין
אבער נישט אלע האבען געבראכט דעם שטרייק

(2) זונטאג, דעם 5 ד. ח. איז, מחמת די ידיעות, וואס זענען אנגעקומען קיין לאדז, אז דער סכסוך צוליב וועלכען דער אויטאמאבילען-שטרייק איז אויסגעבראכען, איז ליקווידירט געווארען–האט א געוויסע צאהל טאקסיבקעס אנגעהויבען צו קורסירען אין דער שטאט.

א סך אינהאבער פון טאקסיבקעס ווארטען נאך אבער אפ מיט'ן איבעררייסען דעם שטרייק: זיי ווארטען אויף גענויערע אינפארמאציעס.

היינט, נאכ'ן צוריקקעהרען זיך פון די דעלעגאטען, וועלכע זענען געפאהרען קיין ווארשא, וועט אפגעהאלטען ווערען א פערזאמלונג אין אויטאמאבילען-פעראיין. אויף וועלכער ס'וועט אפגעגעבען ווערען א גענויער בעריכט וועגען דער איציגער סיטואציע, אין דערביי וועלען די אינהאבער פון די טאקסיבקעס בעקומען אינפארמאציעס. וואס פאר א הנחות די רעגירונג האט צוגעזאגט בנוגע די שטרייקענדע א. א. וו.

נעכטיגע הזכרה אין דער סינאגאגע
צוליב ד"ר הערצלס יאהרצייט

נעכטען פארמיטאג איז אין דער סינאגאגע אויף אל. קאשטשושקי פארגעקומען א פייערליכע הזכרה צוליב דער יאהרצייט פון ד"ר טעאדאר הערצל.

אין דער שוהל האט זיך פערזאמעלט א זעהר גרויסער עולם. עס זענען אנוועזענד געווען די מיטגלידער פון ציוניסטישען קאמיטעט. דאס פרכת און די אמבאנ[?] זענען איינגעהילט אין שווארצען.

דער כאר אונטער דער לייטונג פון ה' דארגאזשאנסקי הויבט אן די טרויער-פייערונג. און דער אויבערקאנטאר ה' הלל אלטערמאן זאגט מיט א גרויס געפיהל דאס קאפיטעל מ"ט פון תהילים. דערויף האלט ה' ד"ר ברוידע אנ'איינדרוקספולע רעדע, אין וועלכער ער שטעלט זיך אפ אויף דער פערזענליכקייט פון ד"ר הערצל אלס פיהרער פון יודענטום. ד"ר הערצל – זאגט ד"ר ברוידא – האט מיט זיך פערקערפערט די אייגענשאפטען פון פנחס בן אליעזר וועלכער האט מיט דער שפיז אין האנד גערעטעוועט דעם כבוד פון יודענטום, ווען איהם האט געדראהט אנ'אונטערגאנג דורך אסימילאציע – און פון דעם [?]קטישען פאלקס-פיהרער און וועגוויזער יהושע בן-נון. איצט האבען מיר ליידער נישט אזא פערזענליכקייט, וואס זאל גלייכצייטיג פעראייניגען אין זיך ביידע מדות, אבער עס זענען דא פערזענליכקייטען, וועלכע בעזיצען די איינע אדער די אנדערע אייגענשאפטען, און ווען מיר דארפען פון צווישען זיי אויסוועהלען א פיהרער. קאנען מיר וועהלען נאר דעם גייסטיגען פיהרער און וועגווייזער.

נאך דער זעהר געלונגענע רעדע פון ד"ר ברוידא מאכט דער קאנטאר אלטערמאן א „אל מלא רחמים" דעם פערשטארבענעם ד"ר הערצל. מיט'ן זינגען פון „שויתי" דורך דעם כאר ווערט די טרויער-פייערונג, וועלכע לאזט איבער א שטארקען רושם אויף די אנוועזענדע – פערענדיגט.

אז מ'שפארט זאפאלקעס
און מ'גייט זיך איינברענגען דורך א בענזין-זאפאלנישקע

(2) דער פויער יאן טשעפלאק פון דארף באביצע, הינטער לוטאמירסק, איז געגאנגען אפשפארען געלד אויף זאפאלקעס און זיך געקויפט א זאפאלנישקע.

אזוי ווי ער האט אין איהר ארייגעגאסען צופיל בענזין, און זי אנגעצינדען – האט זיך דאס פייער אנגעכאפט פון דרויסען, און אויך אפגעבריט זיינע הענד.

ער האט אינסטינקטיוו א ווארף געטון די זאפאלניטשקע פון זיך, איז זי ארויפגעפאלען אויפן שטרוי (דאס האט פאסירט אין דער סטאדאלע) און דער סוף איז געווען, אז ס'איז אוועק מיט'ן פייער א גאנצע דארפס-ווירטשאפט: א הויז, א סטאדאלע, א שייער, א שאפע, און דאס אלץ מיט אלע איינריכטונגען.

איינברוך-גנבה
אין א מאנופאקטור-סקלאד

2) גנבים האבען זיך אריינגעקריגען אין דעם מאנופאקטור סקלאד פון הנה שפירא אין זגערזש (נארוטאוויטש-גאס 20) און ארויסגעגנבעט 22 שטיק סחורה, און עטליכע רעשטען.

דער סקלאד איז אסעקורירט געווען אויף 1,500 דאלאר.

פאליציי האט פעסטגעשטעלט, אז הגם מ'האט זיך געפארעט ביי דער טיר מיט אנ'אייזערנעם שטאנג, איז זי דאך אויפגעעפענט געווארען מיט א געוועהנליכען שליסעל.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם דאזיגען מערקווירדיגען פרט פיהרט פאליציי די אויספארשונג.

פאר באנדיטעריי אין דייטשלאנד
האט ער בעקומען זיין פסק אין לאדז

(מ) אין יאהר 1919 האבען 4 באנדיטען אין דואיסבורג צוגערויבט ביי דעם קאסיר פון דעם דארטיגען שטאטישען שחיטה-הויז 50 טויזענד מארק.

אין א צייט שפעטער האט מען דריי פון די באנדיטען, פאליאקען, געכאפט, און דאס דייטשע געריכט אין דואיסבירג האט זיי פערמשפט אויף אייביגע טורמע.

דער אנפיהרער זייערער אבער, וולאדיסלאוו פראק האט זיך אויסבעהאלטען א לענגערע צייט אין פוילען. ביז אין יאהר 1930 האט מען איהם געפאקט אין לאדז, און דאס היגע קרייז-געריכט האט איהם פערארטיילט אויף 8 יאהר טורמע פאר דעם אנפאל אין דואיסבורג.

דאס ווארשאווער אפעלאציע-געריכט האט איהם רעדוצירט די שטראף ביז 3 יאהר.

ערעפנונג פון א נייעם לאקאל
פון דער קאמונאל'ער פאוויאטאווער אפשפארונגס-קאסע

נעכטען איז פארגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון נייעם לאקאל פון דער קאמונאלער אפשפארונגס-קאסע אין לאדזער פאוויאט. די קאסע געפינט זיך איצט אין א גרויסען שטהנעם אין בעקוועמען לאקאל אויף פיעטריקאווער 106.

די פייערונג האט געעפענט בורמיסטרז אנדזש. יאק. ס'האבען געהאלטען רעדעס גלח ד"ר פאנטשעק, פארשטעהער פון דער וואיעוואדזטווע ראט מושינסקי, סטאראסטע רזשעווסקי, דירעקטאר פון דע"ר קאסע בזשעזשינסקי און דירעקטאר פון „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא" גרעגער.

ס'זענען אויך אנוועזענד געווען אויף דער פייערונג פראקוראר מאנדיצקי, אינספעקטאר נאסעק, ריכטער פניעווסקי און אנדערע.

לויט'ן בעריכט ווייזט זיך ארויס, אז די באנק האט איצט 520.000 זלאטיס וקלאדען. דער אומזאץ אין דעם ערשטען האלבען יאהר 1931 בעטרעפט 5,743,151 זלאטיס. הלוואות זענען אין ערשטען האלבען יאהר 1931 ארויסגעגעבען געווארען 919,343 זלאטיס.

די פערוואלטונג פון דער באנק בעשטעהט איצט פון בירמיסטרז אודזשעאק (פרעזעס) קלימנק און קאוואלאק. די דירעקציע פון די דירעקטארען בזשעזשינסקי און וויענאווסקי.

ד"ר ראבינאוו
פאדעמביע
גראנד-פענסיאנאט

צוויי קרבנות פון באדען זיך אין טייך

(א) בעת'ן באדען זיך זענען נעכטען דער טרונקען געווארען 2 יונגלעך: דער 17-יאהריגער קאזשימיעזש לאפאטאווסקי (פון באוועלניאנא 3 אויף ווידזעוו), און דער 7-יעהריגער יאן וויטשאק (פון לימאנאווסקעגא 90.

געשטארבען אנ'איינזאמער יוד
אפשר וועט זיך אפגעפינען פאמיליע

אין דער שטעטישער זביארניע איז נעכטען געשטארבען אנ'אונבעקאנטער יוד, לויט די דאקומענטען, וואס מ'האט ביי איהם געפונען זאל דער יוד הייסען יעקב קוטנער, 58 יאהר אלט.

חסד של אמת וועלכע פערנעמט זיך מיט דער לויה פון דעם איינזאמען יודען בעט, אז אויב ער האט אין לאדז פאמיליע, זאל זיך זיי אמגיכסטען ווענדען אין דער קאנצעלאריע פון פעראיין.

אבסאלווענטקעס פון דער גע"ז. „פראצא"

דעם 28-טען יוני 1931 איז פארגעקומען די פערענדיגונג פון שול-יאהר פון די פרויען-פאךקורסען פון דער גע"ז. צו פערשפרייטען פאךקענטנישען צווישען יודישע פרויען אין לאדז, וואולטשאנסקא 21. אין שול-לאקאל זענען זיך צונויפגעקומען די פערוואלטונגס-מיטגלידער לעהרער-שאפט, עלטערען פון די שילערינס און די שילערינס עס האבען געענדיגט פאלגענדע שילערינס פון די אפטיילונגען:

א) דאמען - שניידעריי: ר. אראנאוויטש, מ. בערלינסקא, פ. בזשוסטאווסקא, פ. עדינאטס, מ. גליק, פ. גאלדשטיין, ג. גאלדבערג, ר. הערבשטיין, ל., לעווין, נ. מאקאווסקא, מ. מיאדעק, ר. נוימארק, ס. רייזמאן, ח. ראזענבערג, ב. שווארצבארד, פ. שמעלצמאן, ק. וואלטשאק, ב. ווראצלאווסקא, ג. זעליגמאן.

ב) די וועש-אפטיילונג האבען געענדיגט: ר. אראנאוויטש, ג. בזשוסטאווסקא, ר. בענדערמאכער, ג. ציגלער, מ. האמב, ת. דאמבינסקא, ס. גאלדשטיין, נ. הערשבערג, ה. קראקאווסקא, ח. ר. ליבערמאן, ח. מיידאנץ, ח. מעצקער, ס. רובין, ר. שטערנפעלד, ג. ווייס.

אנדולאציע-אפטיילונג האבען געענדיגט: ל. פיינטוך, ה. פריליך, וו. מאשעניאק, י. קאטאליק, ג. גאלדבלום, ע. זיידבערג.

מאניקור-אפטיילונג האבען געענדיגט: ח. אפעלבוים, ח. פרייבערג, ס. הילדעסהיים, ז. נאר ווינסקא, מ. אפאטשינסקא, י. אוניקאווסקא, ע. זיידבערג.

לכבוד דער ווילנער טרופע
ווערען צוגעגרייט א רייה פעראנשטאלטונגען

דער לאדזער יובל-קאמיטעט צו פייערען דעם פופצעהן-יעהריגען יובילעאום פון דער ווילנער טרופע ארגאניזירט א גאנצע רייה פעראנשטאלטונגען לכבוד דער ווילנער טרופע. די איינציגע טעאטראל-קולטורעלע פלאצובקע אויף דער יודישער גאס.

די פעראנשטאלטונגען ווענען פערשידענארטיג ס'ועט פארקומען אנ'אקאדעמיע, א פארלעזונג דורך ראדיא, א גרויסע יובילעאום-פארשטעלונג, א יובילעאום-אויסגאבע, א פארשטעלונג אונטער'ן פרייען הימעל און אזוי ווייטער.

די פארבערייטונגען זענען [?]אין פולען גאנג.

ביי דער ווילנער טרופע (אינה. ס. מזאח) אין שטאט-טעאטער

היינט — "די ברויט-מיהל"

היינט ווערט געשפילט בערגעלסאנ'ס „ברויט-מיהל" (דער טויבער) וועלכע האט מיט איהר אינטערפרעטאציע, אויסשטאטונג, רעזשי און אויספיהרונג געמאכט א רושם אין אונזער שטאט.

די פרייזען פון די בילעטען זענען פון 50 גר. ביז 2.60.

אויפ'ן וועג קיין בוענאס-איירעס היינט אין פילהארמאניע

היינט ווערט אין פילהארמאניע געגעבען דורך דער ווארשאווער ואכטראלירענדע אפערעטען-טרופע „אויפ'ן וועג קיין בוענאס-איירעס". די פיעסע איז דורך די געסט געשפילט געווארען אין ווארשא 150 מאל ביי אויספערקויפטע הייזער.

די היינטיגע פארשטעלונג איז צו פאפולערע פרייזען פון 50 גר. ביז 150.

ראדיא-פראגראם
מאנטאג, ד. 6 יולי

12.10 צייט סיגנאל. 1.15 גראמאפאן-מוזיק. 4.00 הפסקה. 4.45 גראמאפאן-מוזיק. 4.50 קאמוניקאטען פאר פישער אין שיפער. 5.10 לעקציע פראנצויזיש. 5.35 גראמאפאן-מוזיק. 6.00 פארטראג. 7.00 לייכטע מוזיק. 7.20 פערשידענעס. 7.40 גראמאפאן-מוזיק. 8.00 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס קאמער. 8.15 ראדיא-פרעסע. 8.30 ראדיא טעכניק. 10.00 ראדיא-פרעסע. 12.00 לייכטע מוזיק.

יודישע ברית אוז ארימקייט אויף באלוט

ארבייטסלאזע וואוינען אין הינטישע נארעס, ווייל זיי האבען נישט קיין דירה-געלט. — ברויט מיט ציבעלע איז א לוקסוס. — א גאנצע פאמיליע טראגט איין פאר שיך. — יודישע ארבייטער הונגערען אין פוילען אין טונקעלע הלערס. — בילדער און בעשרייבונגען פון די יודישע קווארטאלען אין לאדז

(רייזע-איינדרוקען) פון ב. סמאליאר.

דער „צלם-מארק" אויף באלוט איז דער מארק אויף וועלכען מען פערקויפט ציבעלעס און גריבּ־סען. ער איז אינגאנצען א יודישער מארק, סיי די קויפער און סיי די פערקויפער זענען דארט יודען.

שטעהען דארט יודענעס אויף דעם דאזיגען ברייטען, פעלדיגען מארק און געניצען לעבען זייערע שטרויענע קוישען מיט ציבעלעס, גענוצען און האבען נישט וואס צו טון, נישטא קיין קונים אפילו נישט אויף ציבעלע.

— ציבעלע מיט ברויט איז אויף באלוט א גאנץ ב׳ארמאלער מיטאג — דערקלערען מיר מיינע בעגלייטער — אז מען האט א שטיקעל ציבעלע, און א שטיקעל ברויט איז מען אויף באלוט א זאַ־טער מענש.

אבער נישט יעדער איינער קען זיך אויף באַ־לוט דערלויבען צו קויפען אפילו ציבעלעס נישט יע־דער איינער האט די צעהן גראשען וואס א פונט ציבעלע קאסט.

שטעהט א יונג מיידעל — פון א יאהר אכ־צעהן ביי א קויש מיט ציבעלעס און דינגט זיך:

— איך וועל קויפען ביי אייך א גאנצען פונט איהר דארפט מיר אבער רעכענען נישט קיין צעהן נאר אכט גראשען.

אויף באלוט איז אכט גראשען א גאנצער קאַ־פיטאל, די פערקויפערין וויל די אכט גראשען לייזען, אבער וויבציגער ווי צעהן אזעלכע גראשענס קען זי פארט פאר דעם פונט ביטערען שפייז נישט נעהמען.

אבער דאס מיידעל וויל פון גארנישט נישט ווי־סען. זי פיהלט זיך ווי איינע, וואס איז דא געקו־מען אויסבעטען א פערמעגען, זי וויל קויפען א גאנצען פונט ציבעלע פיהלט זי זיך אויפ׳ן „צלם מארק" א מיוחסטע.

— איהר ווילט נישט קיין אכט גראשען, איז דארף מען נישט — האלט זי זיך מעדערליך קאלטבלוטיג — עס זענען דא אויפ׳ן „צלם-מארק" גענוג קוישען מיט גענוג ציבעלעס, איך וויל פרובען מיין מזל ביי אנ׳אנדערען קויש.

זי מאכט א פערזוך אוועקצוגיין, און די פער־קויפערין ווייסט, אז דאס, וואס דאס מיידעל זאגט איז טאקע אמת, עס זענען טאקע פערהאן גענוג קוישען אויפ׳ן מארק און לייזען וויל יעדער איינער, לאזט זי דער מיידעל נישט אוועקגעהען און גיהמט איהר נאכגעבען.

— נו, גוט, זאל שוין זיין נין גראשען. בנאמנות אז קיין אכט קע זאיך נישט...

דאס מיידעל א חן׳עוודיגע, א רויהע שעהנ־קייט אין שמוציגע קליידער איז פינדעסטוועגען נישט אזא שלעכטע, זי לאזט זיך איינבעטען קלייבט אויס פון קויש איהר פונט ציבעלע, לאזט זיך עס אפ־וועגען, בעצאהלט איהר קליינגעלד, און לאזט זיך אוועקגעהן.

— וויפיל פונט ציבעלעס קאן אזא יודענע פער־קויפען א טאג? — בין איך נייגעריג צו וויסען.

— אזא יודענע אז זי פערדינט אין דורכ־שניט א זלאטע א טאג, איז זעהר גליקליך.

— אבער וואס קען זי קויפען פאר איין זלאטי א טאג? ווי אזוי קען זי מיט א זלאטע א טאג אויסקומען? — קען איך נישט פערשטעהן.

דאס איז דער „פערמעגליכער" טייל דאס זע־נען די אזויגערופענע באלוטער קליינהענדלער זיי איז מען נאך אויף באלוט גוט מקנא. פערהאן אויף באלוט טויזענדער יודישע פאמיליעס, וואס וואלטען זיך נאך געוואונשען צו זיין אין זייער לאגע. מיר וועלען ארויסגעהן איבער די געסלעך פון באלוט, וועט איהר זיי זעהען...

איבער די געסלעך פון באלוט זענען מיר גע־גאנגען און זיך אפגעשטעלט ביי א גרויסען הויף.

— איהר זעהט די דאזיגע בודקע? געבויט האט מען זי פאר א הונט צו וואוינען; אבער פאר דעם לעצטען יאהר האבען דא געוואוינט מענשען, צוויי יונגע ארבייטסלאזע מענשען, א מאן און א פרוי.

דער „הויף" האט געוואוסט, אז דאס דאזיגע יונגע פארפאלק וואלגערט זיך אין דער הינטישער נארע, אבער דער „הויף" האט זיי גארנישט גע־קענט העלפען, אויף באלוט האט מען אליין נישט מיט וואס א טאג איבערצוקומען, פון העלפען אנ־דערע איז שוין אפגערעדט.

אזוי האט דאס דאזיגע ארבייטסלאזע פארפאלק דא אפגעלעבט דעם גאנצען זומער און אויך דעם גאנצען ווינטער. דא פלעגען זיי עסען, דא פלעגען זיי שלאפען, או ודא — איי דער דאזיגער הינטישער נארע — האבען זיי פערבראכט דאס גאנצע ערשטע יאהר פון זייער חתונה.

מיט א מאנאט צוריק האט ביי דעם דאזיגען פאר־פאלק פאסירט א זאך, וואס האט געפיהרט צו זייער רעטונג, זיי האבען געבוירען א קינד, אין דער הינטישער נארע איז געבוירען געווארען א יונגעלע.

געבוירען געווארען א יונגעל, דארף מען עס מל זיין. שיקט דער „הויף" רופען א מוהל, ער זאל קומען פראווען דעם ברית, אזוי ווי ביי יודען איז דער מנהג.

אין דער מוהל געקומען און נישט געגלויבט זיינע אויגען. ער האט זיך נישט געקענט פארשטע־לען אז מענשען יונגע מענשען, זאלען לעבען אין הינטישע בעדינגונגען אין א נארע פאר הינט, א בארע, וואס איז אזוי קליין, אז א דריטער מענש קען אהין נישט אריין.

איז דער מוהל אוועק אין דער קהלה און נע־לאזט דארט וויסען, אז ער וועט נישט מל זיין דאס קינד, סיידען מע וועט די מענשען ארויסנעהמען פון דער הינטישער נארע און זיי בעזארגען מיט א צימער, זאל זיין אין א קעלער אבער א צימער, אין וועלכען מענשען קענען וואוינען.

האט די קהלה אויסגעהערט דעם מוהל, האט א ראפגעשיקט אין „הויף" אריין א קאמיסיע און האט בעשלאסען:

— אין זכות פון ביי-געבוירענעם קינד ווערט אסיגנירט פאר די עלטערען דריי הונדערט זלאטיס, זיי זאלען קענען זיך געפונען א צימער און לעבען מיט זייער קינד אין מענשליכע בעדינגונגען.

איצט איז די הינטישע נארע שוין צוריק ליידיג.

די הינטישע נארע אויפ׳ן „הויף" איז איצט לעדיג, אבער דער „הויף" גופא, מיט אלע זיינע שכנים איז נישט מעהר ווי א גרויסע הינטישע נארע.

איבער די פינסטערע לאבירינטען פון די קעל־לערס אין דעם דאזיגען „הויף" שפאנען מיר, צו בעקענען זיך מיט די אומשטענדען, אין וועלכע עס לעבען די יודישע ארבייטער וואס וואוינען דארט.

א פייכטען, דעמפע לופט גיט אונז א שלאג אנט קעגען ביים סאמע אריינגאנג, די קעלערס האבען קיין זונשיין קיינמאל נישט געזעהן, די איינוואוי־נער, וואס וואלגערען זיך אין די דאזיגע קעלערס, ווייסען אויך ווינציג פון א העלער זונען-ליכט.

עס איז סאמע צוועלף א זייגער בייטאג. אין דרויסען וואַרעמט ד יזון מיט פולער העלער ליכ־טיגקייט, מיר אבער מוזען זיך דורכשלאגען אונזער וועג אין די קעלער-וואוינונגען דורך צינדען שווע־בעלעך. א פוסטע פינסטערניש הערשט אין די קאַ־רידארע ופון די דאזיגע קעלערס, קיין פונקט ליכט נישט.

— או ודא וואוינען מענשען? — קען איך נישט פערשטעהן.

מיר דערשלאגען זיך אין דער פינסטער ענד־ליך צו א טיר, און קלאפען אן אויף אריינצוגעהן.

— ביטע! — הערט זיך פון אינעווייניג א מע־נערשע שטים.

ער איז נישט איינגעוואוינט דער דאזיגער מאן פון קעלער, אז מען זאל אפט קלאפען אין זיינע טירען, בעטראכט ער אונז דערפאר מיט א נייגעריגען בליק און קען ביי זיך, ווייזט אויס, נישט אפמאכען ווער מיר זענען.

אליין איז ער א שניידער, א שניי... שוין פון יאהרען, איצט אבער האט ער שוין פון מאנאטען קיין נאדעל אין האנט נישט געהאלטען, נישטא וואס צו נייהען און ביי וואס צו פערדינען.

ער רעדט נישט מעהר, נאר לאזט אונז אליין בעטראכטען און זיך ארומקוקען.

שטעהן אין דעם קליינעם צימערל 2 גרויסע בעטען מיט שטרויענע מאטראצען, אהן קישענס און אהן ליילעכער. רייסט זיך אויף די דאזיגע בעטען דורך א שמאלער פאס ליכט פון דרויסען. דורך דעם קליינעם פענסטערל. וואס אין נידעריגער פון דעם טראטואר, אין גאס, דערמאנט דאס דאזיגע צימערל מיט דעם שמאלען פאס ליכט אן די קאזעמאטען פון שליסעלבורגער פעסטונג אין לענינגראד, דארט וואו דער רוסישער צאר פלעגט פערשיקען די גע־פעהרליכסטע פאליטישע פערברעכער.

דריי קליינע קינדער — אלע מיידלעך — טו־ליען זיך איינע צו דער צווייטער און ווארפען א קוק דא אויף אונז און דא אויף זייער פאטער. זיי גע־העו אלע בארוועס, אין ... דעם גאנצען ווי...ער געמוזט ליגען אין דעם דאזיגען אפגרונט, נישט ארויסגעהענדיג אפילו קיין איינציגען מאל אין דרוי־סען.

— זיי האבען קיין שיך נישט געהאט — ער־קלערט אונז דער פאטער.

— און איצט האבען זיי שוין? — בין איך נייגעריג צו וויסען.

— איצט — ווערט דער פאטער רעדעוודיגער — איצט מאכט שוין נישט אויס, עס געהט סיי ווי פא צו זומער, זומער קען מען שוין געהן בארוועס.

ער צערעדט זיך מיט אונז און דערצעהלט זיין טראגעדיע, די טראגעדיע פון א יודישען שניידער ארבייטער. וואס איז שטאלץ מיט זיין מלאכה, אבער וואס קאן מיט איהר גארנישט מאכען.

— געוועזען איינער פון די בעסטע בעלי מלאכות אין לאדז און איבערגעקומען איצט דערויף, אז ער מוז זיצען אין שטוב אנ׳ארבייטסלאזער און א צובראכענער.

— און קיין ארבייט איז לחלוטין סאקע נישטא? — וויל איך זיך געבוי ערקונדיגען.

— ארבייט? — שמייכעלט ער א ביטערען שמיי־כעל — ווער האט איצט אין לאדז ארבייט? ווער געהט עס אין קאפ אריין זיך עפוואס ביי נייהען? אפילו אויף פערדיכטען אלטע מלבושים פערמאגט מען נישט, ווער שמועסט נאך פון נייהען נייע.

ער בלייבט א ווילע זיצען א שווייגענדיגער ביי זיין טישעל צווישען די צוויי בעטען. די טונקעל־קייט אין צימער ערלויבט נישט צו זעהען, צי איז ער געשטימט מעהר צו רעדען צי נישט.

— ארבייט? — רייסט ער מיט אמאל איבער די אנגעצויגענע שטילקייט, — נישטא איצט אזא זאך אין לאדז, ווי קען מע זקריגען ארבייט, אז מענשען קענען קוים קריגע ואויף דער סאמע נויטיגס־טער שפייז?

ער שטעקט מיט אמאל ארויס פון אונטער׳ן טיש זיינע פיס, וועלכע מיר האבען פריהער אין דער טונקעלקייט נישט בעמערקט, און צייגט זיי אינ גאנצען בארוועסע.

— ווי׳קען א שוסטער קריגען ארבייט, ווען איך, און טויזענדער אנדערע ווי איך פערמאגען נישט אויף א פאר שיך? ווי קען א שניידער קריגען אר־בייט, אז קיינער פערמאגט איצט נישט גענוג געלד אויף אויפצוניייהען אפילו א פאר הויזען.

— איהר זעהט די דאזיגע פאר פיס מיינע? — געהט ער אריין אין א לענגערען געשפרעך — זיי זענען בארוועס. און ווייסט איהר פארוואס? דער־פאר, ווייל איך און מיין פרוי טראגען איין פאר שיך, מיר פערמאגען נישט אויף קיין בעזונדערע פארע ןשיך, און מיין ווייבס שיך זענען שוין לאנג צעריסען, מוז זי טראגע ןמיינע, איצט איז זי ארויס־געגאנגען אין גאס אריין, מוז איך זיצען א באר־וועסע אין שטוב, שפעטער וועל איך ארויסגעהן אין גאס, וועט זי מוזען זיצען א בארוועסע אין שטוב...

ער רעדט און די קינדער שטעהן או זקוקען איהם אן, זיי האבען זייער פאטער וואהרשיינליך קיינמאל נישט געזעהען אזוי פיל און אזוי ביטער רעדען. ער קלאגט זיך נישט פאר אונז און ער בעט ביי אונז קיין הילף. דאס גיסט ער אויס זיין ביטער הארץ פשוט פאר פרעמדע מענשען.

— א ביטערע וועלט געווארען — פערענדיגט ער פילאזאפיש — א ... וועלט!...

ספארט-בעוועגונג

פוסבאל

מייסטערשאפט פון „א"-קל.

הכח — ארקאן 1:1 (0:0)

דער דאזיגער מעטש איז ערווארט געווארען מיט גרויס שפאנונג דורך די ברייטסטע ספארט־קרייזען אין לאדז, ווייל ער האט געקענט דעצי־דירען וועגען דעם מייסטערשאפט פון „א"-קלאס. איז סאקע, נישט קוקענדיג דערויף, וואס דער מעטש איז פארגעקומען אין ווידזעוו, געקומען א זעהר גרויסער עולם, וועלכער האט מיט א פער־כאפטען אטעם צוגעקוקט צו יעדער בעוועגונג פון שפילער און וואנדערונג פון באלעם.

קודם-כל מוז מען קאנסטאטיר׳ען, אז די לייסטונג האט זעהר שלעכט געטון שטעלענדיג זיטענפעלד׳ן אויפ׳ן רעכטען פערבינדער און קריי־צער׳ן אויפ׳ן רעכטען פליגעל. אביסעל האט זיך אויסגעבעסערט די סיטואציע אויף דער צווייטער העלפט ווען די דערמאהנטע פאזיציעס זענען אי־בערגעשטעלט געווארען. בכלל דארף הכח טראכ־טען וועגען דערגענצען דעם רעכטען פליגעל, אויב ספגאל וועט פעהלען.

די ערשטע העלפט געהט אדורך מיט געגענ־זייטיגע אנגריפען, וועלכע האבען אבער נישט געהאט קיין שום אויסרעכנונג אין ציל פון ביידע זייטען. „הכח" פערפאסט פיל גוטע פאזיציעס, וואס שלאגט זיך גאטירליך אפ אויפ׳ן רעזולטאט פון מעטש.

דאגעגען אויף דער צווייטער העלפט איז דאס טעמפא א פיל שארפערעס נאכמעהר נאכדעם ווי שלאנזאק שיסט מיט׳ן קאפ פון א ווינקעל-שטויס א טויער פאר ארקאן. פון דעמאלט אן געהען לעבהאפטע און שעהנע אנגריפען פון הכח, וועלכע ווערען נישט אויסגענוצט דורך דער שטורמער־רייהע ערשט 13 מינוט פאר׳ן סוף דיקטירט דער שידס-ריכטער אנ׳עלף-מעטער געגען „ארקאן", וועל־כער ווערט פערוואנדעלט דורך קאזלאוויטש׳ן אין א טויער. נאכדעם האט „הכח" דווקא געוואלט גע־ווינען דעם מעטש, וואס וואלט זיך איינגעגעבען ווען נישט פרעסער, וועלכער האט פון א גענוי־ערטער פאזיציע, 4 מעטער פאר׳ן טויער געשאסען איבער דער שטאנג.

געפיהרט דעם מעטש האט זעהר גוט דער ריכטער ווארדושקעוויטש.

סטזשעלעצקי — ל.ק.ס. I 2:2 (0:1)

ווידזעוו — טוריסטען 0:3 (0:3)

די ארבייטער-מאנשאפט האט אינפערהאפט בעזיגט די „טוריסטען", וועלכע זענען לעצטענס אין א זעהר גוטער פארם.

וו.ק.ס. — ה.ק.ס. 0:4 (0:2)

די מיליטערישער מאנשאפט האט פאגראמירט דעם קאלישער ספארט-קלוב, וועלכער איז דער זיכערסטער קאנדידאט ארא פצופאלען אין „ב"-קלאס.

בוזשא — פ.ט.צ. 1:4 (1:2)

די מייסטערשאפטס-טאבעלע נאך די דאזיגע מעטשען זעהט אויס אויף פאלגענדען אופן: אויפ׳ן ערשטען ארט ל.ט.ס.ג. מיט 20 פונקטען, דאן „הכח" 19, ל.ק.ס., ארקאן, וו.ק.ס., ווידזעוו, טוריסטען, בוזשא, סטזשעלעצקי, פ.ט.צ. און ק.ק.ס.

מייסטערשאפט פון „ב"-קלאס

„ווימא" — סאקאל (זגערזש) 0:2

„זיעדנאטשאנע" — „מכבי" 2:5 (1:2)

פריינדשאפטס-מעטש בר-כוכבא — טרוטעפלדאר 0:1

ווארשא — לאדז 2:3 (2:2)

נעכטען איז אין ווארשא פארגעקומען דער צווייטער מעטש צווישען ווארשא און לאדז וועגען איבערגאנגס בעכער. דער ערשטער מעטש איז מיט עטליכע וואכען צוריק פארגעקומען אין לאדז אין האט זיך פערענדיגט מיט 1:4. דעם נעכטיגען מעטש האט געוואונען די ווארשעווער רעפרעזענ־טאנץ אין פערהעלטניש פון 2:3. אין דער לאדזער רעפרעזענטאנץ האט געשפילט דער יודישער טוי־ערמאן ראפאפארט.

לייכט-אטלעטיק

אויפ׳ן פלאץ פון ל. ק ס. איז נעכטען פאר־געקומען א לויף אויף 3000 מעטער מיט שטערונ־גען אויף דער מייסטערשאפט פון לאדזער קרייז. דער ערשטער איז אנגעקומען סטאראסטא פון „זיעדנאטשאנע" אין 12 מינוט 48 סעקונדען, דער צווייטער פאלאק.

ציקליסטיק

דער וועט-לויף אויף 200 קילאמעטער ארום לאדז האט צוגעצויגען א גאנצע רייהע בעקאנטע פאהרער פון גאנץ פוילען. נעהמענדיג אין אכט די נעכטיגע גרויסע היץ זענען די רעזולטאטען זעהר גוטע. דער פינאל איז פארגעקומען אויפ׳ן ספארט-פלאץ פון „אוניאן" אין העלענאוו. דער ערשטער איז אנגעקומען אלענצקי פון ווארשעווער „לעגיא" אין 6 שעה 45 מינוט 3 סעק. צווייטער — וויענצעק פון בידגאשטשער „פאלאניא" אין 6,47,19, דריטער — האכשניידער ל.ק.ס. - 23 6,53.

פוילען — לעטלאנד 0:5 (0:4)

ריגא, 5 (ספ. טעל.) היינט איז דא פאר־געקומען דער אינטערנאציאנאלער מעטש צווישען דער רעפרעזענטאנץ פון פוילען און דער רעפרע־זענטאנץ פון לעטלאנד. נישט קוקענדיג וואס די פוילישע מאנשאפט איז געווען מיד פון דער רייזע האט זי דאך נישט געלאזט די לעטען קומען צום ווארט און געוואונען דעם מעטש מיט 0:5. די גאלען האבען געשאסען: קאסאק (2), קישעלינסקי (2) און רעימאן פון „ווילסא".

ווינער הכח איז פוילען

ווינער „הכח" האט נעכטען געשפילט 2 מע־טשען אין אויבערשלעזיען מיט „א"-קלאסיגע מאנ־שאפטען, הכח האט ביידע מעטשען געוואונען מיט 1:2 און 2:3.

קראקא-פויזען 2:3 (0:0)

דער צווישען-שטעטישער מעטש צווישען דער רעפרעזענטאנץ פון קראקא מיט דער רעפרעזענ־טאנץ פון פויזען האט זיך געענדיגט מיט א נצחון פון קראקא.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארם.
בעזונדערע ווארטע-זאל פאר פרויען.

דער ערשטער שאס...

אַ זעהר אינטערעסאַנטע לעגענדע איבער דער ערשטער ביקס און איהר ערפינדער

די געלעהרטע פאָרשער, ווייסען נאָך עד היום נישט גענוי צו ענטפערען אויף דער פאָלגענדער פראַגע:

— ווער האָט ערפינדען די ערשטע ביקס?

דאַגעגען אָבער אונזערע אַזוי אָבגעשטאַנענע, אַלט פרענקישע ברידער יודען פון תימן, זיי ווייסען שוין פון גאָר לאַנג און גאַנץ גענוי, אז די ביקס און מאַקע אַ ראש׳לאַזע האָט ערפינדען נישט קיין אַנדערער ווי אַ טערקישער יוד און דווקא אַ פרומער און גאָטספאַרכטיגער.

און אָט וואָס עס דערצעהלט דעריבער זי־ער לעגענדע, וועלכע איז לעצטענס פערעפענטליכט געוואָרען אין דער מאָנאָגראַפיע „מחנה יהודה“, פון אַציאָנאַל־פאָנד׳ס ביבליאָטעק „לנוער“, פערלאַג „אמנות“ אין תל־אביב.

אין מדינה טערקיי איז אַמאָל געווען אַ יוד, אַ זעהר עהרליכער און גרויסער ירא־שמים, אַ אמת׳ר צדיק תמים.

האָט דער יוד געהאַט אַ זעהר געראָטענע בת־יחידה, מיט דעם נאָמען באַהאַנא, אַ וואַהרע יפת־תואר, וועלכע האָט געשיינט מיט אַלע זיבען חנ׳ען פון אַ בת־מלכה, און האָט אַלעמען זעהר בעצויבערט מיט איהר געטליכער שעהנקייט.

און דער מלך פון דער זעלבער מדינה אין יע־נער צייט דער טערקישער סולטאַן, האָט געהאַט אַ בן־יחיד, וועלכער האָט זיך אויסגעצייכענט מיט יוסף הצדיק׳ס שעהנקייט און עהרליכקייט, און מיט זעהר אַ וואַרעם און גוט האַרץ.

ויהי היום, און דער שעהנער און גוטער בן־מלך האָט דערזעהען די יודישע יפת־תואר באַהאַנא, און זיין גוט און וואַרעם האַרץ האָט אָנגעהויבען ברענען מיט אַ פייערדיגער ליבע צו איהר.

... און נישט איינמאָל האָט ער געבעטען ביי איהר רחמים, זי זאָל זיך שמד׳ן, אָננעהמען זיין מוסולמענישען גלויבען אַנשטאָט דעם יודישען, פאַר וואָס ער האָט איהר הייליג פערשפּראָכען צוהייראַ־טען מיט איהר, און נאָכ׳ן טויט פון זיין קעניגליכען פאָטער וועט זי זיין די מלכה און העדשערין פונ׳ם גאַנצען לאַנד.

די פרומע און גאָטספאַרכטיגע באַהאַנא האָט זיך אָבער ענטזאָגט פון דערפילען זיין ביזען וואונש זי זאָל זיך שמד׳ן.

ויהי, אַז דער בן־מלך איז צו איהר צוגעשטאַנען שוין יעדען טאָג מיט דערזעלבער דרינגענדער בקשה און הייליגען פערשפּרעכען צו איהר, און דערצו נאָך האָט ער זי געשראָקען דאָס אויב זי וועט זיין האַר־ציגע בקשה נישט דערפילען, וועט ער בעל־כרחה זי בעהמען, אָפּ׳שמד׳ן און מיט איהר חתונה האָבען,—אַז דאָס איז געשעהען, איז איהר האַרץ ווייך אָן שוואַך געוואָרען און זי האָט מורא געהאַט זי זאָל חלילה נישט קענען ביישטעהען דעם גרויסען און שווערען נסיון...

איז זי געקומען צו איהר פאָטער און מיט גרויס געוויין האָט זי איהם דערצעהלט אַלץ, וואָס דער בן־מלך פאָדערט פון איהר און וואָס ער פערשפּרעכט איהר דערפאַר.

דערהערט אַזאַ מעשה נורא, איז באַהאַנאַס גאָטספאַרכטיגער פאָטער דערציטערט געוואָרען פון גרויס שרעק און דריי טעג מיט דריי נעכט האָט ער גע־פאַסט, געוויינט און תפלה געטון צו גאָט, ער זאָל איהם (באַהאַנאַס פאָטער) בעגליקען מיט אַן עצה, ווי צו ראַטעווען זיין געראָטענע בת־יחידה פון אַזאַ גרויסען אומגליק.

און בעת באַהאַנאַס פרומער פאָטער האָט מתפלל געווען צו גאָט און געגישטערט אין די הייליגע יודי־שע ספרים, האָט גאָט בעגליקט און בעלויכטען זיין געדאַנק מיט דער בויטיגער עצה...

איז באַהאַנאַס פאָטער אויפגעשטאַנען אין פריר־טען טאָג כאור, האָט געמאַכט אַ וואונדערליכע ביקס, וועלכע שיסט אַזוי שטיל, אַז קיינער קען דאָס נישט הערען און אָט מיט דער ביקס האָט באַהאַנאַ׳ס פאָ־טער געלאָקערט אויף דעם בן־מלך, וועמען ער האָט דערשאָסען צום טויט, און קיינער האָט דאָס נישט געהערט און געזעהען.

אָט אַזוי האָט פרומער תימנ׳ער יוד מציל גע־ווען זיין געראָטענע און טייערע בת־יחידה פון אַ פרעמדען גאָט און פון אַ מאַן, וועלכער איז נישט מזרע היהודים.

...און דער סולטאַן, דער טערקישער מלך, האָט זיך דערוואוסט, אַז זיין זוהן, דער בן־מלך איז דער־הרג׳עט געוואָרען און קיינער ווייסט נישט מיט וועמענס העגד.

האָט ער בעפוילען, צו אויסרופען אין אַלע לענדער פון זיין גרויסען קעניגרייך לאמור, אַזוי צו זאָגען:

„דער מאַן, וועלכער האָט גע׳הרג׳עט דעם קע־ניג׳ס בן־יחיד, זאָל גלייך קומען און זיך מודה ומתודה זיין אויף זיין זינד און פערברעכען, וועט דער קעניג איהם אויסהיטען פון טויט־שטראָף“.

אַז באַהאַנאַ׳ס פאָטער האָט דאָס געהערט, האָט ער אַלס צדיק תמים געגלויבט דעם מלך׳ס פער־שפּרעכען און כדי נישט צו זיין אַ „מורד במלכות“ איז ער געקומען צום קעניג און איהם אָפען געזאָגט:

— איך בין דאָס דער מאַן און אַזוי און אַזוי האָב איך געטון מיט דיין בן־מלך.

האָט דער מלך בעפוילען צום יודען, אַז אַלס כפרה פאַר זיין גרויסע זינד, זאָל ער מאַכען גאַנצע הונדערט אַזעלכע ביקסען ווי די, מיט וועלכער ער האָט גע׳הרג׳עט דעם בן־מלך און זיי ברענגען צום מלך.

האָט דער יוד אויסגעפאָלגט דעם בעפעהל פונקטליך, כמצות המלך.

און אַז דער יוד האָט די הונדערט ביקסען גע־בראַכט, האָט דער מלך איהם אָבגעהאַקט די רעכטע האַנד און איהם געשיקט צוריק אַהיים, און די הונ־דערט ביקסען האָט ער פערטיילט צווישען די פירש־טען און אַנדערע שרים זיינע, וועלכע האָבען מיט איהם געלעבט אין זיין קעניגליכען פאַלאַץ.

געקומען צוריק אַהיים האָט דער אַזוי פרומער באַהאַנאַ׳ס פאָטער זיך זעהר געערגערט און איז גע־זעסען אין גרויסער צער און זאָרג. זיין יודיש עהרליך געוויסען האָט איהם זעהר געפלאָגט מיט דעם פאָלגענדען פאָרוואורף, וועלכען ער האָט זיך זעלבסט געמאַכט.

— מיט די דאָזיגע הונדערט ביקסען, וועלכע איך האָב געמאַכט מיט מיינע אייגענע העגד, וועלען איצט די פרעמדע רשעים איבערפאַלען די הייזער פון מיין אייגענע ברידער יודען. זיי בערויבען און הרג׳ענען און אַזוי אַרום, חלילה וחס, פערניכטען דאָס אויסדערוועהלטע פאָלק פון דעם אַלמעכטיגען גאָט.

האָט ער געשטאַרקט זיין איינציגע לינקע האַנד און מיט איהר הילף געמאַכט ביידע הונדערט ביקסען, וועלכע ער האָט פערטיילט צווישען זיינע ברידער יודען, און ער האָט צו זיי אַזוי געזאָגט:

— נעהמט אָט די געוועהרען אין אייערע הענד. און אַז פרעמדע וועלען אייך בעפאַלען מיט דער ביי זער כוונה אייך צו בערויבען און הרג׳ענען, זאָלט איהר זיך שטעלען געגען זיי מיט דעם זעלבען גע־וועהר, און איהר זאָלט אייערע נפשות אין פרעמ־דע געגנס פערטיידיגען פון די אַנשי בליעל, די רשעים. איהר זאָלט נישט זיי ווי אַנגרייפער, נאָר איהר זאָלט זיך בלויז פערטיידיגען, אַזוי ווי איך האָב דאָס געטון, ווען איך האָב די ערשטע ביקס דער־פונדען.

און אַז דער טערקישער קעניג, דער סולטאַן האָט זיך דעריבער דערוואוסט, האָט ער דעם פרו־מען באַהאַנאַס פאָטער געלאָזט רופען און ברענגען צו זיך אַ צווייט מאָל. און איהם אָבגעהאַקט אויך די לינקע האַנד.

און דער צדיק תמים האָט צוריקגעקערט אַהיים שוין אָהן ביידע הענד.

...און עס זענען אַריבער פיל יאָהרען און דער צדיק תמים איז געוואָרען אַ זקן, זאָט איך יאָהרען. האָט ער צו זיך צוגערופען זיין ליבע און געראַ־טענע בת־יחידה באַהאַנא און האָט צו איהר אַזוי געזאָגט:

— טאָכטערקע מיינע, איך בין שוין אַלט און דאַרף שוין אין גיכען שטאַרבען, און דער מלך פון טערקיי, דער סולטאַן טראַכט שלעכטס אויף אונזערע ברידער יודען, און זיינע גזרות אויף יודען ווערען פון טאָג צו טאָג אַלץ מעהרער און מעהרער. קום אַלזאָ, ליבע טאָכטער מיינע, און איך וועל דיך אויסלערנען ווי אַזוי צו מאַכען די ביקסען, וואָס איך האָב דערפונדען, והיה, אין פאַל פון חלילה וחס, אַנ׳עת צרה, זאָלסטו מאַכען די ביקסען און זיי פערטיילען צווישען אחינו בני ישראל. געדענק אָבער, מיין טייער קינד, אַז דו זאָלסט די מלאכה קיינעם נישט אויסלערנען, סיידען דו וועסט זיין איבערצייגט און זיכער, אַז מען וועט זיך מיט איהר קיינמאָל נישט בענוצען פאַר רשעות.

פינף יאָהר נאָכאַנאַנד האָט זיך די פרומע באַ־האַנא בעשעפטיגט מיט דער מלאכה פון מאַכען די ביקסען, וואָס איהר גאָטזעליגער פאָטער, דער צדיק תמים, האָט ערפונדען. די ביקסען האָט זי אין גע־היים פערטיילט צווישען יודען. און דאָס געהיימניש פון דער מלאכה האָט זי קיינעם נישט פערטרויעט, גענוי ווי דאָס איז געווען דער לעצטער וואונש פון איהר ליבען און רעספעקטירטען פאָטער.

און אַז עס זענען אַריבער פינף יאָהר זייט איהר פאָטער׳ס טויט, איז געקומען אַ יוד פון תימן, וועל־כער ער האָט דערזעהען די שעהנע און געראָטענע באַהאַנא. איז זי איהם זעהר געפעלען געוואָרען, האָט ער מיט איהר געהייראַט און זי געבראַכט מיט זיך אין תימן.

און אַז איהר געליבטער מאַן האָט צו איהר צו־געטראָטען איין טאָג אויס מיט דער בקשה לא־מור, אַזוי צוזאָגען:

— לערען מיך, מיין טייערע און געטרייע אויס ווי אַזוי צו מאַכען די ביקסען!

האָט די פרומע און גוטע באַהאַנא נישט גע־קענט ענטזאַגען איהר ליבען מאַנ׳ס דרינגענדע בקשה, ווייל זי האָט געוואוסט, אַז ער איז אַ זעהר גוטער און עהרליכער מענש.

און זי האָט פאַר איהם ענטדעקט דאָס גע־היימניש, און זי האָט איהם אויסגעלערנט ווי אַזוי צו מאַכען די ביקסען, וואָס איהר גאָטזעליגער, טייערער פאָטער האָט ערפונדען.

זייט דעמאָלט האָט זיך דאָס געוועהר פער־שפּרייט צווישע אַלע תימנ׳ער יודען. און מאַכען ביקסען איז איינע פון די פער־פרייטע מלאכות צווישען די יודען.

ז. קאטלער.

אויטאָגענישע שווייסונגען
מעטאַל-בעאַרבייטונגען
שלאָסעריי-אַרבייטען
מאַשינען - טיילען
פיהרט אויס ביליג
J. REDER, Łódź
קאָנסטאַנטינער 11/13
(רוג זאַכאַדניאַ)

די איינציגע ביליגסטע
קוועלע
פון די נייעסטע אינ- און אויסלענדישע
קאָסמעטיק
איז
PERFUMERJA
J. DRUKIER
5 ZAWADZKA 5
Tel. 175-92.
פאַר אַנגראָסיסטען —
בעדייטענדער ראַבאַט

דער „פוילישער שטערן“

29)

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן פון דעם וועלט-קריג

מאַרטימער האָט פערחידושט אַ קוק געטון אויף די גרינגע אותיות פון דער אויסגעדריקטער פירמע, און מיט אַ שנעלער בעוועגונג פון נאָגעל האָט ער אויפגעעפענט דאָס שאַכטעל.

אויף דער פאָדלאָגע האָבען זיך אַ שאָט אויס געגעבען פאַפּיראָסען.

— אָטאָ דאָס איז אייער „פוילישער שטערן“?— האָט בענעט מיט חוזק אַ פרעג געטון.

— וואַהין זענען נעלם געוואָרען די שטיינדע־לעך? — האָט אויסגעשריגען מאַקס, אָנכאַפּענדיג מאַרטימער׳ן פאַר דער האַנד.

אַ צוטומעלטער, אַ פערלוירענער האָט מאַרטי־מער געטרייסעלט די פוסטע שאַכטעל, פונקט ער איז נאָך נישט אינגאַנצען געווען איבערצייגט, אַז אינעווייניג איז שוין גאָרנישט נישטאָ.

בערענט האָט זיך אַרונטערגעבויגען און גע־זוכט צווישען די פאַפּיראָסען.

— דאָ איז גאָרנישט נישטאָ, — האָט ער ער־קלערט אַנ׳אויפגערעגטער — די גאַנצע מעשה איז אַ פוסטע פלאַפּלעריי, כדי צו פיהרען אונז אין באָד אַריין! זעהט נאָר ער זוכט דאָך אַפּילו נישט.. אויף אַזוי פיל איז ער געווען איבערצייגט, אַז ער האָט גאָר קיינמאָל דעם „שטערן“ נישט גע־האַט...

מאַרטימער האָט אָבער נישט געהערט זיין רופען.

ער האָט זיבלאַז געקוקט פאַר זיך, שווער אָטע־מענדיג און שטיל בעוועגענדיג מיט די ליפען.

פלוצים איז דאָס שאַכטעל אַרויסגעפאַלען פון זיינע הענד, און ער האָט זיך הילפלאָז אַרונטערגע־לאָזט אויפ׳ן שטוהל.

— מערי קווייטמאַן! — האָט ער אַרויסגע־שעפּטשעט — אָט, הייסט עס, וואָס זי האָט גע־וואָלט זאָגען נוה־על־דין...

האַרי איז געשטאַנען לעם מאַרטימערען, און געהערט אַרויסרעדען די דאָזיגע ווערטער.

דערהערענדיג מעריס נאָמען, האָט ער אינער־ליך אַ ציטער געטון, פאַר דעם פאַרגעפיהל, אַז מ׳וועט באַלד אויפדעקען ווער ער איז.

מאַרטימער האָט אויף איהם אַ קוק געטון אָבער זיין בליק האָט נישט אויסגעדריקט קיין חשד, נאָר בלויז יאוש, און מוראָדיגע מידקייט.

האַרי האָט זיך איינגעקוקט אין זיין אומגע־ביטענעם פנים, אָבער ער האָט נישט געקענט תופס זיין, וואָס היגטער דער מאַסקע טוט זיך.

די שטים פון מאַרטימער׳ן האָט פלוצים פאַר איהם אָפּגעריסען אַ פאָרהאַנג:

פאַר האַרין איז איצט געזעסען דער איבערגע־טועגער און פערשטעלטער קאַפּיטאַן מאָריס שטרענג. זיין קאָלעגע פונ׳ם פראַנצויזישען פראָנט...

אין דעם דאָזיגען מאָמענט האָט זיך מיט גע־רויש אַ וואַקל געטון די וואַנד פון קאַבינעט.

דער שטראָם פון ווינט האָט זיך אַ טראָג געטון איבער׳ן צימער און פערלאָשען דעם נאַפט־לאָמפּ.

דער קאַבינעט איז פערזונקען געוואָרען אין אַ פינסטערקייט, און נאָר דער פלאַם פון קאַמין האָט רויט אָפּגעשיינט אויף די דערשראָקענע פּני־מער, וואָס האָבען זיך אַלע אַ קעהר געטון אין איין זייט.

— קאָן איך אפשר וויסען, וואָס איהר טוט אין מיין הויז? — האָט זיך דערהערט אַ קול פון דער פינסטערניש.

די געהיימע טיר איז געווען אָפען, און אויפ׳ן שוועל האָט האַרי דערזעהען אַ סילועט פון אַ מענשען.

קאַפּיטעל נייצן

אַנ׳אומדערוואַרטעטער גאַסט

עס זענען פערהאַן אין לעבען מאָמענטען, ווען די בויטווענדיגקייט פון באַלדיגען האַנדלען איז אַזוי גרויס און וויכטיג, אַז אַלע כוחות פונ׳ם מענשען, — זיין געדאַנק, געפיהלען און ווילען — קאָנצענ־טרירען זיך און גיסען זיך צוזאַמען.

די אַלגעמיינע איבעראַשונג ביים ערשיינען פון דעם אומגעבעטענם גאַסט האָט געגעבען האַרי׳ן די מעגליכקייט צו בעטראַכטען די לאַגע און צו אָנ־נעהמען אַ בעשלוס.

עטלויפען, צי בלייבען?

די אומשטענדען זענען געוואָרען אַזוי קאַטאַס־טראָפאַל אַז מ׳וואָלט דאָך איהם נישט געלאָזט עטלויפען ביז צו דער טיר פון קאַבינעט.

אויסער דעם, אַז ער וועט זיך לאָזען לויפען, וועט ער דאָך מוזען רעזיגנירען פון יעדער האָפע־נונג צו אַרעסטירען די שפּיאָנען:

די שפּיאָנען וועלען פערשטיין, אַז „זיי זענען געגאַנגען פערשיט“ און וועלען זיך בעמיהען נעלם צו ווערען...

פון דער צווייטער זייט קאָן דאָך געמאָלט זיין אַז דער אָנגעקומענער געהיימנישפולער אורח איז אַ פערבינדעטער, און אפשר טאַקע גאָר אַזאַ פער־זאָן, וואָס איז ספּעציעל אונטערגעשיקט געוואָרען דורכ׳ן הויפּט־קאָמענדאַנט.

די מאָדנע אויפפיהרונג פון דעם טויבען גערט־נער וועלכער האָט אונטערגעקוקט אין פענסטער, האָט עדות געזאָגט, אַז היגטער די וואַנד פונ׳ם פּאַלוואַרק קומען פאָר אַזעלכע זאַכען וועגען וועל־כען די לייט, וואָס זענען דאָ געווען פערזאַמעלט האָבען גאָרנישט געהאַט קיין השד.

דער אומגעבעטענער גאַסט איז, קאָן זיין, גע־קומען צו העלפען איהם, האַרי׳ן, אַנ׳עצה געבען אין דער שווערער סיטואַציע.

בינ׳י לבינ׳י איז דער אומבעקאַנטער אַריין אין צימער, און פערמאַכט הינטער זיך די געהיימע טיר.

דער קלאַפּ פון דער טיר האָט אַלע אַרויסגע־בראַכט פון דער געליימטקייט.

מאַרטימער איז דער ערשטער צו זיך געקומען.

ער האָט אַ געשריי געטון צום „גומער דריי־צעהן“, ער זאָל צומאַכען די טיר אין קאָרידאָר, און אַליין האָט ער פלינק אַריינגערוקט די האַנד אין טאַש.

האַרי האָט געהערט ווי אין דער פינסטער האָט מען אָנגעריבען אַ צינדהעלצעל.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט די לאָמפּ בעלויכטען דעם קאַבינעט.

מאַרטימער האָט אויפגעהויבען די לאָמפּ און אויסגעשריגען:

— וואָס פערלאַנגט איהר דאָ?... צו וועלכען טייוועל זענט איהר...

(פאָרטזעצונג קומט).

שעפט ריינע פרישע לופט!
זאפט איין די שטראהלען פון דער זון!
און ליכטיקייט זאל שיינען ארום אייך!

דריי כללים—דריי ברכות

די לופט, וואס ריגעלט ארום די גאנצע ערד, פון אלע זייטן, איז אייגער פון די וויכטיגסטע קוואלען פון לעבען און פון געזונד, פון די לונגען דריגגט אריין דער זויערשטאף, פון דער לופט, אין בלוט פון דעם הארצען, בעניים און פרישט אויף דאס בלוט און די זאפטען, שטארקט אונזער פלייש און די ביינער און פערשאפט כוחות פאר אלע אברים אונזערע. אונזער בלוט וואס פיהרט אין זיך די שפייזונג פאר אונזער גאנצען קערפער. ווערט אן אויף איהר לאנגען וועג דעם זויערשטאף: זי ווערט טונקעל, בלוי, מאט, אבער אין דער אייגענער רגע, ווי זי קומט צוריק אריין דורכ'ן הארצען אין די אדערען פון דער לונג, פרעסט זיך אין איהר אריין די לופט פון די לונגען און זי ווערט איבערגעבייטס רויט און פריש און קרעפטיג און לעבעדיג און טוט זיך ווידער א לאז אויף איהר לאנגען וועג צו די אייגצעלנע אברים. און דאס אייגענע איז מיט דער לופט, וואס זאפט זיך אריין דורך דער הויט: זי בעגייט און פרישט אויף די פיינסטע נערוועז און אדערלעך, ובכן —

עפענט ברייט און ווייט די פענסטער

אין אייערע דירות און לאזט אריין כוואליעס לופט, ציהט זיי אריין אין זיך מיט א פולער ברוסט און איהר וועט מחיה זיין אלע אברים אייערע.

גייט ארויס ווען איהר האט נאר א פרייע מינוט, פון די טויטע ווענט פון אייערע דירות, אויף דער פרישער לופט, אין פעלדער און וועלדער, און זאפט זיך אן מיט דעם מחיהדיגען שמעקעדיגען קוואל פון געזונט.

דערהויפט אבער די קינדער

אלע גלידער זייערע, יעדעס פעדעמיל פון זייער פלייש, יעדער טראפען בלוט זייערער דארשט און חלשט נאך לופט.

נעמט נישט אוועק פון זיי די טייערסטע לאבונג, האלט זיי נישט אין די צימערן

דארטען ווערט דערשטיקט זייער געזונד, ווערט פערגליוועט זייער בלוט, און די נשמה ווערט שלאף און געדריקט.

לאזט זיי ארויס אונטער דעם אפענעם הימעל

כדי די לעבעדיגע כוחות פון דער לופט זאלען אריינשטראמען אין זיי, בעניין און שטארקען די זאפטען, און אויפמונטערען די נשמה.

קיין שום רפואה קאן נישט אזוי פיל נוצען אייערע קינדער ווי די לופט, דאס איז די רפואה וואס די באטור הייסט אייגנעהמען, נישט לעפעלווייז נאר עמערווייז, כוואליעסווייז!

צי ביינאכט, צי בייטאג, צי אין זומער, צי אין ווינטער, אלץ איינס, אלעמאל און אומעטום, מוזט איהר עפענען אלע וועגען און פריי מאכען אלע שטעגען פאר דער לופט, זי זאל קענען אריינשטראמען כוואליעסווייז און אין די טיפסטע שפאלטען פון גוף.

פערמאכט נישט די פענסטער ביינאכט!

שלאפט דווקא ביי אפענע פענסטער, איהר און אלע קינדער אייערע: אפילו דאס קלענסטע זויג־קינד.

געניסט וואס מעהר די זון!

ווא איהר קענט נאר, לאזט ארומלויפען אייערע קינדער בייטאג נאקעט אדער האלב נאקעט, שפרינגען, סאנצען, שפילען, שטיפען, און אפילו לערנען אין דער לייכטער, פרישער לופט, אין די חיותדיגע שטראלען פון דער זון, ווארים די זון איז דער ערשטער און וויכטיגסטער קוואל פון דעם גאנצען לעבען אויף דער וועלט.

ווייסט איהר

פארוואס מיר האבען אזוי פיל קינדער מיט דער ענגלישער קראנקהייט (ראכיטיזם)?

ווייל מיר גנבענען פון אונזערע קינדער דאס טייערסטע פון זייער געזונד, מיר רויבען אוועק ביי זיי די שטראלען פון דער זון. אין דער הויט און אונטער דער הויט פערמאגען די קינדער רייכע אוצרות פון א יוכטיגען שטאף (וויטאמין רופט מען איהם) וואס ווערט אן זיין כוח און שטארבט אפ און קען נישט יוידקען, ווען ער ווערט נישט כסדר בעשטראלט פון די בלויע שטראלען פון דער זון. ווען א קינד איז געווארען קראנק אויף דער ענגלישער קרענק, און מען פיהרט איהם פריה ארויס אויף דער זון אדער מען בעשטראלט איהם מיט די שטראלען געשעהן ניסים: דאס קינד ווערט גיך געגעזען, אבער ווען דער ראכיטיזם האט שוין אנגעמאכט חורבונות, קענען שוין די שטראלען נישט פערריכטען די פעהלערען, אבער זיי פערהיטען פון ביידע פעהלערען.

די זון דערוואַרעמט דעם גאנצען קערפער, מאכט לעבעדיג דעם אפגעש טארבענעם וויטאמין; די שטראלען וועקען די כחות צום וואקסען, דאס בלוט הייבט אן לעבעדיגער און קרעפטיגער צו פליסען און צו שפייזען אלע אברים.

דעריבער, פערלאזט נישט קיין איין געלעגענהייט אריינצוזאפען אין זיך די שטראלען פון דער זון.

דערהויפט די קינדער אייערע! ארויס מיט זיי אויף אפענע פלעצער און גארטענס. אויף בערג און בערגלעך!

אונטער וואַרעמע שטראלען, וואס רודערען אויף די פערשלאפענע כוחות! וואס מעהר נאקעט!

זומער, ווען זיי באדען זיך אין וואסער און טייך אדער פון ים, לאזט זיי נאכ'ן באדען ארומשפרינגען באקעט אונטער די שטראלען פון דער זון און איינזאפען די אויפפרישענדיגע לופט, א ריינער אויסגעבאדענער גוף געניסט די לופט און די זון מיט נאך א גרעסערע פעולה, דעריבער מוזט איהר זעהן, אז איהר זאלט זיך אליין און די קינדער אייערע אפט וואשען און באדען, אי אינדערהיים, אי זומערצייט, אין טייך אדער אין ים, וואסער איז בכלל א שטארקונג פאר'ן געזונד.

און דער דריטער כלל, די דריטע ברכה:

ליכטיגקייט זאל שיינען ארום אייך

פערהענגט נישט די פענסטער! נעהמט נישט אוועק די לופט און ליכטיגקייט פון צימער, זעהט, אז די וועגט אין די צימערען בכלל זאלען זיין העל, א ווייסע וואנט און ווייסע חפצים ווארפען אפ פון זיך די שטראלען און די ליכטיגקייט בלייבט אין דער סביבה; טונקעלע זאכען פערשלינגען די שטראלען און נעהמען זיי אוועק פון אונזער קערפער, פון אונזער געזונד, אין שלאפצימער און בפרט אין'ם חדר וואו די קינדער שלאפען, זאלט איהר די בעטען נישט פערשטעלען מיט קיין פאַראוואַן אדער סאפע וכדומה, דעם גאנצען טאג מוז די ליכטיגקייט שוועבען אין דער גאנצער דירה. אין ליכטיגקייט קענען זיך נישט האלטען די זוימען פון קראנקהייטען. די באצילען געדייען אבער אין טונקעלע פינסטערע, שלעכט־געלופטערטע ערטער, עס איז נישטא אזא חיות פאר'ן געזונט פון א קינד, ווי די ערשטע פריהמארגעדיגע ליכטיגקייט, וואס שטראמט אריין אין דעם קינדס בעט דורך אנ'אפענעם, פרייען, נישט פערהאנגענעם פענסטער, פערשטעלט איהם נישט די ליכטיגקייט, פערגינט איהם די טייערע לאבונג. וואס זאפט זיך אריין אין זיין פלייש און זיין בלוט, און מאכט איהם פריש, מונטער און לוסטיג.

(רעקאמענדירט דורך „אזע")

זיי זענען נישט צופרידענע...

פון ב. קאוונער.

אנ'אונצופרידענע וועלט!

קיינער איז היינט נישט צופרידען. נעהמט איהר ביי אימיצען א פאר טאלער אויף א פאר טעג און איהר האלט נישט קיין ווארט, איז יענער נישט צופרידען.

און איהר זייט נישט צופרידען, פארוואס יענער איז נישט צופרידען מיט אייער נישט צופרידענהייט.

זעהט איהר, אז יענער האט א שעהן הויז, א שעהנעם אויטא, א שעהנע דינסט, א שעהנע פאר טויזענד זל. אין באנק, און איהר האט עס נישט, זייט איהר שוין נישט צופרידען, און יענער, וואס האט די אלע זאכען, איז אויך נישט צופרידען; ער וואלט געוואלט האבען טויזענד מאל אזוי פיל. און וואלט ער געהאט טויזענד מאל אזוי פיל, וואלט ער אלץ נישט געווען צופרידען; ער וואלט געוואלט האבען א מיליאן מאל אזוי פיל...

און ווער ווייסט, אויב ער וואלט דעמאלט געווען צופרידען?...

דאכט זיך, אז נישט.

האט אייער חבר א גוטע שטעלע און ער מאכט א שעהן לעבען, זייט איהר נישט צופרידען. ווייל איהר האט א שלעכטע שטעלע, און איהר מאכט נישט קיין לעבען, און אייער חבר איז אויך נישט צופרידען, ווייל עס זענען פערהאן בעסערע שטעלעס ווי זיינע...

איז אייער טאכטער פערהייראט צו א דאקטאר וואס נעהמט צעהן זלאטעס פאר א וויזיט, איז זי נישט צופרידען, זי האט דאך געקאנט חתונה האבען פאר א פראפעסאר וואס נעהמט 50 און 75 זלאטעס א וויזיט. וואלט זי געווען פערהייראט צו אזא פראפעסאר, וואלט זי אלץ נישט געווען צופרידען, מחמת עס זענען דא אזעלכע פראפעסארען וואס נעהמען פינף הונדערט זלאטעס פאר א וויזיט.

שיקט איהר אייער פרוי קיין צאפאט און איהר גיט איהר מיט הונדערט זלאטעס פאר צוויי וואכען, איז זי נישט צופרידען, ווייל עס זענען פערהאן רייכערע האטעלען און איהר זענט נישט צופרידען, ווייל זי איז נישט צופרידען...

קויפט איהר אייער פרוי א קלייד און איהר בעצאהלט 25 זלאטעס, איז זי נישט צופרידען; זי האט געזעהען א שעהנער קלייד פאר 50; וואלט איהר געקויפט די 50 זלאטעדיגע קלייד וואלט זי אויך נישט זיין צופרידען, ווייל אין זעלבען געשעפט זענען פערהאן א קלייד פאר צוויי הונדערט מיט פופציג זלאטעס.

אט האב איך געקויפט פאר מיין ווייבעל א פוטערנעם מאנטעל פאר 500 זלאטעס; דאכט זיך שעהן געלד, איז זי נישט צופרידען: די פרוי קאלב האט א מאנטעל פאר 1000 זלאטעס.

מיינט איהר דאך אוודאי אז די פרוי קאלב איז צופרידען, לאזט זיך אויס, אז נישט: ווייל די פרוי געצעל האט א מאנטעל פאר 1800 זלאטעס מיינט איהר דאך אוודאי אז די פרוי געצעל איז צופרידען, הויבט זיך גאר נישט אן; ווייל דער פרוי שמעלקיס מאנטעל קאסט דריי טויזענד זל., און די פרוי שמעלקע איז אויך נישט צופרידען, ווייל די פרוי זשעברע האט א מאנטעל פאר פינף טויזענד זלאטעס. או זאט אזוי געהט עס כסדר.

קיינער איז נישט צופרידען.

וואס דארפט איהר מעהר: מיינער א בעקאנטער איז געווארען א יתום, האט ער בעקומען פון זיין טאטען 175 טויזענד זלאטעס א ירושה, דאכט זיך שעהן געלד; איז ער נישט צופרידען, אנ'אנדער פאטער איז געשטארבען און געלאזט פאר זיין זוהן 2 מיליאן, און יענער איז אויך נישט צופרידען.

מאנכע מיליאנערען לאזען איבער פאר זייערע זיהן 40 מיליאן...

אט האב איך אנגעשריבען דאס ארטיקעל, מיינט איהר, אז איך בין צופרידען, א נעכטיגער טאג! דאס ארטיקעל האט געקענט ארויסקומען א סך בעסער און פיינער און וויציגער.

ניין, איך בין נישט צופרידען.

Dr. MED. H. LUBICZ
ספ. פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס קראנק.
צענעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 13-142
עמפפאנגס־שטונדען 8–10, 12–2, און 5–8, זונטאג און יו"ט 9–1, פאר דאמען בעזונדערער ווארטע־זאל.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELO[illegible]A 6.
Telefon 12-333
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אלע פלוצימדיגע פארפאלען צו יעדער צייט בייטאג און ביינאכט ווי אויך אין אלע אקושעריע און גינעקאלאגישע הילף.

(53

ר. איזראעל
ליבע און טויט
סענסאציאנ. דראמאטישער ראמאן פון לאנדאנער לעבען

סאפיטאן שווארצגבאך האט געהאט א שטארקען חשד אויף די צוויי מאטראזען האנס און דעם געלען, וועלכע האבען די ערשטע צווייטען געגעבען נעהמען דעם זעלבסטמארד פון פראפ. לעהמאן, דער קאפיטאן האט זיך אפילו טעלעגראפיש נישט געקענט זי פערשטענדיגען מיט קיינעם, ווייל ער האט מורא געהאט אז די דעפעשען זאלען נישט איבערגעכאפט ווערען.

אויף דער שיף האט געהערשט א שטילער טרויער. אלע האבען גערעדט וועגען דער געשעהעניש ווי פון עפעס א געהיימניש, אויף וועלכער קיינער האט זיך נישט גערוכט.

פראפ. לעהמאן האט געטראכט וועגען דעם, צי וואס נישט דער קאפיטאן און די איבעריגע פאסאזשירען ווערען אויפפאלענד זיין פערשוואונדען ווערען אין דורך זיין קאפ איז אדורך א פונק פון האפנונג, אז ער וועט זיך נאך קענען בעפרייען.

דער קאפיטאן איז נאך געווען איין מענש, וועלכע די געשיכטע מיט לעהמאנס פערשוואונדען פערען איז נישט געפעלען געווארען, דאס איז געווען די קליינע טענצערין ריטא. דאס שווארצע ריהרעוודיגע מיידעל האט אינסטינקטיוו געפיהלט, אז עפעס איז דא מיט דער גאנצער געשיכטע נישט אין ארדנונג. צופיל האט דער „דירעקטאר" כארט געוואלט קאמפראמיטירען דעם פראפ. לעהמאן ואין די אויגען פון דער גאנצער טרופע און איהם זיך בעמיהט פארצושטעלען אלס פרויען־הענדלער, ריטא האט דאס שוין דעמאלט אנגענומען, אז דער פראפעסאר לעהמאן איז נישט קיין בעקוועמער מענש פאר כארט'ן און פאר אדאלפ'ן, זי האט זיך נישט געקענט בערוהיגען און בעשלאסען עפעס צו טון, כדי זיך צו דערוויסען וואס עס איז פארגעקומען מיט'ן פראפעסאר.

ס'האט זיך איהר נישט אזוי ווייט געהאנדעלט וועגען אומגעקומענעם פראפעסאר, נאר וועגען דעם אז ס'איז מעגליך אז זי מיט איהרע צעהן חברטעס וועלכע פאהרען אלס טרופע קיין אמעריקא ווערען פאקטיש פערפיהרט דורך פרויען־הענדלער, אזוי נאכטראכטענדיג איז ריטע צוגעגאנגען צו כארט'ן און איהם א פרעג געטהן:

— וואס זאגט איהר עפעס צום פראפעסאר לעהמאן?

— נו, וואס זאל איך זאגען, ער האט נישט געוואלט מעהר לעבען, איז ער געשטארבען.

— איהר האלט טאקע, אז דער פראפעסאר איז בעגאנגען זעלבסטמארד?

— וואס מיינסטו ריטא, אז איך האב שוין נישט וועגען וואס צו זארגען ווי נאר טראכטען וועגען עפעס א פאסירונג וואס טרעפט זיך יעדען טאג, האט כארט געזאגט, כדי צו פערענדיגען דאס געשפרעך וואס איז פאר איהם געווען זעהר אונאנגענעהם.

ריטא האט זיך אבער נישט געלאזט פערדרעהן דעם קאפ און ווייטער גערעדט וועגען פראפ. לעהמאנס פערשוואונדען.

— מיר האט זיך געדוכט, האט ריטא ווייטער געזאגט, אז איהר וועט זיך יא פעראינטערעסירען מיט אזא זעלטענע פאסירונג, ווי איהר האט מיר אליין ערקלערט האט איהר דאך נישט געהאט קיין גרויס צוטרוי צו איהם, איהר האט דאך איהם געהאלטען פאר א פרויענהענדלער, וועלכער וויל אונז פערפיהרען.

— נו, יא, אבער איצט האבען מיר דאך נישט פאר איהם, וואס מורא צו האבען, ער לעבט דאך נישט מעהר.

— אבער ווען איהר וואלט געוואלט זיין אין ארדנונג מיט זיך, וואלט איהר געדארפט צו־וויסען טון וועגען דעם, אז לעהמאן איז געווען א פרויען הענדלער.

כארט איז איינגאנצען צומישט געווארען, ער האט זיך געוואלט ארויסדרעהען פונ'ם געשפרעך און געזאגט:

— ריטא, וואס האסטו זיך אנגעטשעפעט אן מיר. איך האב פיל ארבייט, און מיר ליגען די דאזיגע ענינים נישט אין זינען, איבעריגענס קען איך נישט מיט דער גאנצער זיכערקייט זאגען, אז לעהמאן איז געווען א פרויען־הענדלער, איך האב נאר געהאט אזא חשד, וואס געהען מיך איבעריגענס אן די דאזיגע ענינים, כארט איז אוועק אהן א גוטען טאג.

ריטא האט שוין איצט אנגעהויבען צו גלויבען, אז פראפ. לעהמאן איז גערעכט געווען מיט זיינע חשדים. זי האט זיך דערמאהנט אין דעם לאנגען געשפרעך וואס זי האט געהאט מיט'ן פראפ. לעהמאן ערשט מיט עטליכע טעג צוריק. ריטא האט נישט געוואוסט וואס צו טון.

האנס און דער געלער האבען זיך פערשטאנען אויפ'ן וואונק. זיי זענען געווען ענטשלאסען צו פערענדיגען זייער ווערק, היינטיגע נאכט האבען זיי ביידע געהאט נאכט־דינסט און האבען זיך אפגעשמועסט א סוף צו מאכען מיט דעם פראפ. לעהמאן, וואס האט זיך אריינגעמישט אין זייערע ענינים.

אין אווענד זענען אלע פאסאזשירען נאך א טרויעריגען טאג געגאנגען ווי שטענדיג אין זייערע קאיוטעס. איין ריטא האט נישט געקענט איינשלאפען. זי האט אלץ באכגעטראכט וועגען דעם פראפ. לעהמאן. ס'האט זיך איהר אריינגעגעבען א חשד אויף דער גאנצער אונטערנעהמונג, מיט וועלכער זי פאהרט.

האנס און דער געלער האבען זיך געטוישט מיט זייערע קאלעגע ואויף דינסט, אויף דער שיף איז געווארען שטיל, קיין איין מענשליכען טאן האט מען נישט געהערט. דאס זילבער־וואסער אויפ'ן ים איז אדורכגעשניטען געווארען דורך דער גרויסער און ברייטער „נאז" פון דער שיף, האנס מיט דעם געלען האבען גארנישט צווישען זיך גערעדט.

(פארטזעצונג קומט).

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

היינט און ווייטערע טעג!
פרעכטיגער דאפעל-פראגראם!

ס׳געהיימניש פון צימער 13

אין די הויפטראלן:
Ewelina Holt i Henry George.

אין שאטען פון פיראמידען

מיט **Lee Parry i Jean Murrat**

אכטונג, זומער=סעזאן! אנהויב פון די סעאנסן: אין געוו. טעג 5.30 נאכמ. שבת, זונטאג 3 א זייגער בייטאג
דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט

בעקאנטמאכונג פאר שניידער און געזעלען!

אויב איהר ווילט זיך פערפולקאמען אין אייער פאך און פערבעסערן אייער עקאנאמישע לאגע און עקזיסטענץ, טא קומט זיך איינשרייבען צו די פראקטישע צושניידער-קורסען פאר הערן- און דאמען-בעקליידונג ביים בעוואוסטען צושניידער-לעהרער **א. אורמאן, לאדז, זשעלאזנא 10A**, וואו איהר וועט גרינדליך דאס פאך ערלערנען אין א צייט פון 6 וואכען. פאר צוגערייזטע שילער דויערט דער קורס נור 3 וואכען. א נייער קורס הויבט זיך אן דינסטאג, 9 א זייגער פריה. נאכ׳ן ענדיגען דעם קורס, ווערט ארויסגעגעבען א דיפלאם. פאדערט פראספעקטן אומזיסט. מיט אכטונג
צושניידער-לעהרער א. אורמאן,
לאדז, זשעלאזנא 10A.   3756

קונסט-פאטאגראפישער אנשטאלט
„POLONIA"
Łódź, Jerzego № 11.
צופאהר מיט׳ן טראמוואי נומער 8

גרויסער סורפריז פאר׳ן ג׳ פובליקום!

ווער עס בעשטעלט 6 ברוינע פאטאגראפיעס
אהן אונטערשיד פון דער פאזע, א גאנצע פיגור, ביז צו די קניה און ברוסט איין אדער 2 פערזאן פאר 3 זל.

בעקומט א שפיגעלע מיט זיין פאטאגראפיע אומזיסט!

בעמערקונג: צו די אויפנאהמען ווערן צוגעגעבען ספעציעלע קאסטיומען אומזיסט.

„SANATO"
כירורגיש=וועכנעריז-אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד״ר מעד. ש. אייגער, ד״ר מעד. י. בוים, ד״ר מעד רייטלער=סוריאנסקא ד״ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.

אויפזיכט איבער׳ן קינד ד״ר מעד. י. פאלאכאוו
כירורגישע אפטיילונג פון ד״ר מעד. מ. קאנטאר
עמפפאנגס-שעה׳ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
אויגען-אפטיילונג פון ד״ר מעד. י. קראיש
עמפפאנגס-שעה׳ן פון 11 ביז 12 נאכמיטאג.

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
רענטגען=אינסטיטוט
און ערצליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33

ד״ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה. פון 1–2
ד״ר וויינבערג אינערן, הערץ און לונגען פון 1–2 און פון 6–7
ד״ר יוסטמאן נערווען-קראנקה. פון 12–2
ד״ר סטופעל רענטגען פון 12–2 און 4–6
ד״ר פאפיערני פרויען- און געבורטס-הילף פון 11–$1\frac{1}{2}$
ד״ר קאנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5–6
ד״ר ראקאווסקי נאז, האלז און אויערן-קר פון 10–11, 2–3 און פון 6–7
ד״ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11–12 און פון 4–5
ד״ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1–2
נ. ראזעס צאהן-ארצט פון 9–1
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט פון 3–7

צאהן-באהאנדלונג, בעלייכטונגען, קאראנען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייט פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיטען איז שטאט.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם בוים און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל געמאכטע חמל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גום דורך גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בע-האנדלונג און פון דייטשן פראפעסאר

דאקטאר בראכורעטוינג בעזאמונגען זיכער דעם שוערסטן און געפעהרליכסטען בראך. אויך פאר הויקערס לייטונגען מיט הייל-גארסעטען און אפאראטען פאר פערקרומטע פוס און פלאט-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע געמאכטע פיס און הענד, געמאכטע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.
עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונ-בעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזי-טעטס-פראפעסארען: פראפ. ד״ר באראנאש, פראפ. דר. י. מאַרישלער, פראפ. ד״ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן סערוויכערמע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דעם געעהרטען ה׳ דיר. י. ראפאפארט, ספעצ. פאר ברוך-ליידענדע אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, פראנט 2. שטאק, פאר דער גרויסער אינטערעס מעגלאזער הילף און רעטען מיך דעם ערשטען טאג ראש השנה פון דעם שווערען און פאר מיין לעבען געפעהרליכען ברוך, פאר דעם ווינטש-אפט-ליכען אנלעגען מיר דעם באנדאזש פון זיין סיסטעם דאנק איך אויף דעם וועג הערצליך און עמפפעהל איהם דאדורך פאר אלע ברוך-ליידענדע.
Dr. M. Minzer, N. lekarz kolejowy K. Chorych.

לאנגיעריגער געריכטס-סעקרעטאר
ערטיילט און ערלעדיגט אלערליי
ביטעס, אנקלאגעס און קלאוזולעס
ספעציאליסט אין מיליטער-ענינים
שנעלער אויסקויף פון פאטענטען און רעגיסטראציע-קארטען אויפ׳ן יאהר 1931
ב. מאז, 10 פיעטריקאווער 10

„ESTOL"

בעזייטיגט **אדטשיסקעס** מיט׳ן ווארצעל, בערוהיגט דעם וועהטאג.
פרייז פון 1 פלאסטער 30 גראשן. צו בעקומען איבעראל.

SZKOŁA Przemysłowa
T-wa Szerzenia Oświaty i wiedzy Technicznej wśród żydów w Łodzi
ul. Pomorska 46, tel. 163-80
מעכאנישע, עלעקטרא=טעכנישע און וועבעריי
איינשרייבונגען פון די קאנדידאטען אין דער 1-טער קלאס נעהמט אן די קאנצעלאריע פון דער שולע טעגליך פון 10 ביז 2 נאכמיטאג.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134–72
נעמט אן פון 2–3 נאכמ. און פון $7\frac{1}{2}$–9 אוועגד.

ס׳ווערט געזוכט
א יונגעל א גוטער לעכער-נייער און א מעדעל א קוואליפיצירטע אבערלאק נייהערין צו טריקא-וועש, ווי אויך וויקאנטשארקעס ביי א. י. דיאמענט-שטיין, נאוואמיעסקא 7.

8-ונג, לעטניקעס!
אנשטאט זיך בארגען א בעט אויף אפצוי-געלד פערזעהט אייך בעסער פאר׳ן זעלבען געלד מיט אן עכט פאטענטירט בעט מיט א מאטראץ
Palma-Patent
וואס איז אלעמען בעקאנט מיט זיין פראקטישקייט, דויערהאפטיגקייט און עסטעטישקייט מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר.
אויף לאגער שטענדיג א גרויסער אויסוואהל לעזשאקעס, פעלד-בעטלעך, פעלד-בענקלעך — ווי אויך — **מאטראצען** געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע קאזעטקעס, טאפטשאנעס, מעטער-מאסען
רעיעלע בעהאנדלונג! פאבריקס-פרייזען זעמטליכע רעפאראטורען;
הויז **לאדז, פולנאצנא 24, טעל. 131-85** דעטייל

אויפאדערונג!
דערמיט פאדערן מיר אויף די פערוואלטונג פון „אונפארטייאישען פעראיין פון צייטונגס-פער-קויפער" צו רופען אן אויסערארדענטליכע אלגעמיינע פערזאמלונג אין פערלויף פון 8 טעג מיט א פונקט אויפ׳ן טאג-ארדנונג: בעריכט פון דער רעוויזיאנס קאמיסיע.
מיט אכטונג
די רעוויזיאנס-קאמיסיע
מ. טאגעליכט, שמואל זיכמאן.   3759

יעדער איינציגער
מעבעל
האט זיך איבערצייגט, אז פאר דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען אז״וו צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191=00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געניצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

Dr. med.
M. Rosenthal
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקה.
11-go Listopada 19 (קאנסטאנטינער)
telefon 223-34 טעלעפ.
נעהמט אן אין דער היים פון 4 ביז 7 אווענד און לעטש-ניצע „פאסאק" ליממאנאטסקיעגא 1 (אלעקסאנדרער-גאס) פון 1–2 נאכמיטאג.

Dr. Z. Rakowski
פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען
9 קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 3—5

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה. אין מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערוועו-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט לאסמעטיק.
-- טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. --
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
– בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. –
וויזיט 3 זל.

מאשין=לעכער
ווערן אנגענומען אויסצונייען ביי
ג. נארדמאן, שרודמיעסקא 8

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ 6 – א חודש; אין אויסלאנד – 8 זל.
פאר׳ן איינהאלט און טערמינען פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך.
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו״ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . 60— . . . 4 .
נאכ׳ן טעקסט—12 . . . 18— . . . 8 .
פאר שטעלען-זוכער . . . מינימום דער טעקסט 50 גראָ. פערזאָ. אויסל. 100 גראָ. פייערטע. טעלעגראָמען—10 גר. א ווארט

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: [illegible]
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.